C. 190. 90

Dr. P. Malakauskis.

KATALIKIŠKOS DRAUGIJOS.

1930

Kaunas, „Šviesos“ spaustuvė, Jakšto gatvė, Nr. 2 Tel. Nr. 20-95.

C. 190.

Gerb. Prof. K. Šaulieni
Autorius.
1930-12-9.

Dr. P. Malakauskis.

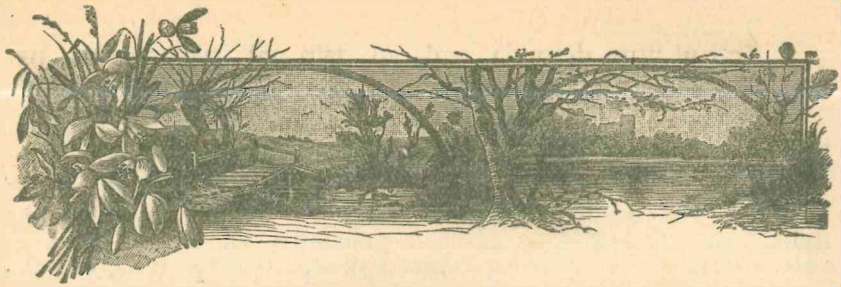
KATALIKIŠKOS DRAUGIJOS.

KUNIGŲ SEMINARIJA
Kaunas

1930

Kaunas, „Šviesos“ spaustuvė, Jakšto gatvė, Nr. 2 Tel. Nr. 20-95.

Katalikiškos draugijos.

1. Įžanga.

Katalikiškos draugijos yra viena iš socialinės meilės pratybos formų. Nes jos dirba sielos ir kūno krikščioniškos labdarybės darbą. Tai dirba ne pakrikai, bet organizuotai.

Draugijų klausimas šiandien yra labai svarbus. Tai ir mane paragino kalbėti tema „Katalikiškos draugijos". Kalbėsiu labiausiai įgimtosios teisės ir bažnytinių teisių šviesoje.

2. Draugijos apibrėžimas.

1. Draugija apibrėžti galima štai kaip: Draugija yra moralinis ir pastovus žmonių susibūrimas į krūvą bendromis priemonėmis pasiekti tam tikro bendro tikslo.

2. Esminiai draugijos elementai yra šie:

1) Nariai, t. y. daug žmonių. Reikia bent dviejų asmenų. Paskutiniosios draugijos pavyzdys—šeima. Tik tikrumoj draugija dažniausiai tesivadina tada, kai turi daugiau už du nariu ar bendrai daugelį asmenų. Atbulai, vienas asmuo tikrai negali sudaryti draugijos.

Be to, draugiją sudaryti tegali tie, kurie turi protą; nes tik jie tegali suprasti ir siekti draugijos tikslą. Atbulai, neprotingų sutvėrimų, arba gyvulių, vabalų ir t.t., susibūrimas į krūvą nesivadina draugija tikrąja prasme. Tai būrys, gauja, banda, krūva ir t.t. Jeigu juos vadiname draugija, tai netikrąja prasme arba metaforiškai.

Toliau, nors draugiją sudaryti taip pat gali dvasios, bet čia tekalbame apie žmones.

2) Ryšys. Jis draugijos narius turi suburti ir surišti į krūvą. Kalbamasis ryšys turi sutikti su protinga žmogaus įgimtimi. Žmogus, be kitko, turi du esminiu savumu, būtent, protą ir laisvą valią. Todėl draugijos ryšys turi būti toks, kurs sugebėtų įtikrinti žmogaus protą ir palenkti valią. Be to, protas ir valia yra dvasiniai dalykai. Todėl kalbamasis ryšys turi būti moralinis arba taip pat dvasinis. Tokiu ryšiu tegali eiti tiesa ir gera. Tiesa—proto objektas. Gera—valios dalykas. Tiesa—tam tikras draugijos tikslas. Jis geras—pavergs ir lenks žmogaus valią jį siekti. Atbulai, draugijai neužtenka vien išorinio ar fizinio kurio ryšio, pav., laiko ar vietos. Todėl ne draugija—žmonių susirinkimas į vieną salę pasiklausyti paskaitos ir t.t.

3) Tikslas. Jis turi būti teisingas, geras, tam tikras ir bendras. Jeigu tikslas nebus teisingas ir geras, tai negalės įtikrinti protą ir palenkti valią. Todėl draugijos tikslu negali eiti tai, kas nesutinka su protinga žmogaus įgimtimi ir vyriausiu jo tikslu. Tai bet kurs bloga. Todėl ne draugija—vagių ar banditų gauja. Be to, kalbamasis tikslas turi būti tam tikras, nes kitaip negalės palenkti žmogaus dėtis į draugiją ir joj laikytis. Toliau, draugijos tikslas turi būti bendras—visiems draugijos nariams priderėti. Nes jeigu vienas gali ką pasiekti, tai kam dėtis su kitais. Tas pat pasakytina tada, kai draugijos tikslas tetarnauja atskiriems draugijos nariams—būtų vergavimas kitiems.

Draugijos tikslas yra labai svarbus dalykas. Nes: a) Determinuoja draugijos įgimtį. Jis, pav., pasako, kuri draugija yra dvasinė ir pasaulinė, tobula ir netobula ir t.t. b) Determinuoja draugijos galių arba priemonių teisę. Pav., jeigu tikslas yra laisvas, tai negalima būtinai įsakyti priemonių, ar jeigu tikslas yra pasaulinis, tai negalima kliudyti dvasinio tikslo ir t.t. c) Determinuoja santykius su kitomis draugijomis, nes aukštesnio tikslo draugijai turi nusilenkti žemesnio tikslo draugija ir t.t.

Bet draugijos tikslas negali būti tikslas pats sau (Selbstzweck), nes į draugiją dedamasi pasiekti tam tikro tikslo.

4) Priemonės. Tai visi tie dalykai, kurių reikia draugijos tikslui pasiekti.

Draugijos priemonėmis eina įvairūs dalykai. Tai pareina nuo draugijos įgimties, arba nuo tikslo įvairumo. Tik draugijos priemonės, kaip jau sakiau, turi būti bendros, atsieit, priderėti ne vienam ar kitam, bet visiems nariams. Nes į draugijas ir tesidedama, kad būtų pasiektas atskirų asmenų nepasiekiamas dalykas.

3. Kai kurie prie esminių draugijos elementų priskiria dar valdžią. Bet ji tiksliau yra laikyti esminiu draugijos savumu, o ne elementu. Nes valdžia tegimsta tada, kai draugija jau iš esmės egzistuoja, atsieit, pirmiau draugija, o tik tada valdžia. Draugi-

jos valdžią vis dėlto priskiriu prie esminių jos savumų dėl to, kad ji yra labai reikalinga.

3. Draugijų padalinimas.

Draugijos skirstomos štai kaip:

1) Paprasta arba neorganiška ir sudėtinė arba organiška, veizint į tai, ar draugiją betarpiškai sudaro atskiri asmens arba individai, pav., mokslo draugijos, ar kitos draugijos, pav., valstybė, kurią labiausiai sudaro šeimos ir t.t.

2) Pastovi, pav., moterystė, ir laikinė, pav., komercijos draugijos ir t.t.

3) Visuomeninė ir privatinė. Pirmoji būna tada, kai betarpiškai ir principališkai siekia visuomenės tikslą. Tokios draugijos, pav., yra Bažnyčia ir valstybė. Antroji betarpiškai siekia privatinį tikslą.

4) Plati ir siaura. Pirmoji patenkina visą žmogų, pav., šeima. Antroji žmogų tepatenkina tam tikru atžvilgiu, pav., literatų draugija.

5) Visuotinė ir dalinė, veizint į tai, ar ji apima visą pasaulį arba įima visus žmones ar ne.

6) Tikybinė ir pasaulinė. Pirmoji vadinasi ta, kurios tikslas yra dvasinis ir antagamtinis, pav., krikščioniškojo mokslo draugija. Bet prie tikybinių draugijų vis dėlto negalima priskirti teosofų ir spiritistų draugijų, nes jos neturi antagamtinio tikslo. Atbulai, eretikų ir atskalūnų draugijos yra tikybinės. Tik jos yra neteisios. Antrosios yra tos draugijos, kurių tikslas tėra pasaulinis, pav., finansistų, pirklių ir t.t.

7) Lygios ir nelygios, veizint į tai ar draugijos turi tos pačios ar skirtingos įgimties tikslus. Vyriausi draugijų tikslai tėra du, būtent, antagamtinis arba dvasinis ir natūralis arba pasaulinis. Pirmasis dalykas pridera Bažnyčiai. Antrasis— valstybei. Todėl visos bažnytinės draugijos yra lygios su viena kita. Taip pat visos pasaulinės draugijos yra lygios su viena kita. Atbulai, dvasinės ir pasaulinės draugijos nėra lygios su viena kita.

8) Subordinuota ir koordinuota. Tai pareina nuo to, ar draugijos priklauso viena kitos ar ne.

Draugijų subordinacija skirstoma tikrąja arba griežtąja ir netikrąja prasme. Pirmoji būna tada, kai vienos draugijos tikslas eina kitos draugijos priemone jos tikslui pasiekti, pav., dvasinės draugijos Bažnyčios atžvilgiu ir literatų ar komercijos draugijos valstybės atžvilgiu. Antroji būna tada, kai dvi ar kelios draugijos sudaro tam tikro vieneto pilnatį, arba yra papildomosios jo dalys. Jos skyrium gali pasiekti principalinį savo tikslą. Bet geresniam patogumui ir didesniam sėkmingumui susideda su kitomis į save panašiomis draugijomis ir su-

daro didesnę ar platesnę tam tikrą draugiją. Paskutiniosios tikslas yra toks pat, kaip ir jos dalių. Tokios draugijos pavyzdžiu gali eiti Š. Amerikos J. Valstybės ir Katalikų Veikimo Centras.

Koordinuotosios draugijos nepriklauso viena kitos. Tik jos vis dėlto turi harmoniškai dirbti savo darbą. Jų pavyzdys —literatų ir komercijos draugijos.

Dar galima sakyti, jog visos pasaulinės draugijos yra koordinuotos su viena kita ir subordinuotos valstybės atžvilgiu. Taip pat visos dvasinės draugijos yra koordinuotos su viena kita ir subordinuotos Bažnyčios atžvilgiu.

Pažymėsiu ir tai, kad draugija gali būti nepriklausoma savo srity, kur stačiai niekam nėra subordinuota. Bet drauge aukštesnėj srity gali priklausyti kitos draugijos ir todėl nestačiai būti subordinuota. Taip yra su valstybe — ji yra subordinuota Bažnyčiai dvasinėj arba antagamtinėj srity.

9) T o b u l a i r n e t o b u l a. Pirmoji yra ta, kuri turi vyriausią savo srity tikslą ir bent de iure visas priemones savo tikslui pasiekti. Todėl ji savo srity nepriklauso jokios kitos draugijos. Tai Bažnyčia ir valstybė. Antroji yra ta, kuri neturi vyriausio savo srity tikslo ar bent neturi savo priemonių tam tikslui pasiekti ir konsekvenčiai priklauso kitų draugijų ir tt. Tai visos kitos draugijos. Vienos iš jų priklauso Bažnyčios, o kitos valstybės ir tt.

10) B ū t i n a a r į s a k y t a i r l a i s v a, veizint į tai, ar ją kurti ar į ją dėtis yra įsakyta ar ne. Pats būtinumas į ją dėtis gali būti pačia daiktų įgimtimi arba savaime ar įsakant kam kitam. Pirmoji būna tada, kai savaime reikia pasiekti kurs tikslas ir tam tikra draugija teturi priemones jam pasiekti, pav., valstybė. Antroji būna tada, kai teisiai įsakomas pasiekti tam tikras tikslas, o jo priemonės duodamos tam tikrai draugijai. Tai Bažnyčia, kur Dievas žmogui įsako pasidaryti išganytas ir pasiekti amžiną laimę, o to dalyko priemones davė savo įkurtai Bažnyčiai.

11) P o l i t i n ė s (įvairios partijos), e k o n o m i n ė s (įvairūs kooperatyvai, liaudies bankai ir tt.), k u l t ū r o s, p r o f e s i n ė s ir tt., veizint į tai, kurį draugija uri tikslą, būtent, politikos, ekonomijos, kultūros, luomo ir tt.

12) K a t a l i k i š k o s i r n e k a t a l i k i š k o s.

Esminės katalikiškos draugijos žymės yra šios:

1) Darbas dirbamas katalikų tikybos ir dorovės dėsniais. Tai turi būti objekto ir būdo arba metodo atžvilgiu. Objekto atžvilgiu — katalikiškai tvarkomi tie dalykai, kurie susiduria su tikėjimu ar dorove arba stačiai yra dvasiniai ar su dvasiniais susiję. Metodo atžvilgiu—visi dalykai yra tvarkomi tuo būdu, kur šiaip jau įsako laikytis katalikų tikyba.

Kalbamųjų dalykų pamatas yra štai kas:

a) Katalikai turi katalikiškai tvarkyti taip privatinį, taip viešą arba visuomeninį gyvenimą. Todėl šv. tėvas Leonas XIII sako: „Negalima vienos priedermių formos laikytis privatiškai, kitos viešai, atsieit, privatiniame gyvenime klausyti Bažnyčios valdžios, o viešame gyvenime ji atmesti. Nes tai būtų padoraus ir nepadoraus dalyko jungimas ir žmogaus perkirtimas į dvi dalis. O juk žmogus, atbulai, turi būti vienodas ir jokiame dalyke ir jokioj gyvenimo būklėj nenutolti nuo krikščioniškos dorybės“[1]). Šv. tėvas Pijus X rašo: „Visų pirma skelbiame tai, kad visi katalikai taip privatiniame, taip visuomeniniame ir viešame gyvenime šventai ir nepakrutinamai turi tvirtai laikytis ir be baimės išpažinti krikščioniškos tiesos dėsnius, paskelbtus katalikų Bažnyčios magisterijos... Vadinasi, ką tik krikščionis dirba, net pasauliniuose dalykuose, negali apleisti antagamtinės gerovės ir krikščioniškos išminties įsakymu turi visa sutaikinti su vyriausia gerove, paskučiausiu tikslu“ [2]). Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Bažnyčia, Dievo įgaliota ir įsakoma, moko tai, kad visi taip vieši ir privatiniai, taip atskirų ir organizuotų žmonių veiksmai turi sutikti su amžinais Dievo įstatymais“[3]). Net Dante į pragarą kemša tuos, kurie „bažnyčioj būna su šventaisiais, o smuklėj su ėdūnais“ [4]).

b) Šv. tėvas Leonas XIII sako: „Svarbiausia — tebūna bendra ir nuolatinė taisyklė taip steigti ir tvarkyti darbininkų sąjungos, kad būtų sėkmingiausiai ir lengviausiai pasiektas jų tikslas, kurio dėliai atskiri asmens, kiek galėdami, siekia iš draugijos gauti kūno, dvasios ir šeimos naudą. O aiškus yra tas dalykas, kad svarbiausias punktas turi būti religinis ir moralinis tobulėjimas: tuo būdu visai turi būti tvarkomas socialinis gyvenimas. Kitaip jos (draugijos) išsigims į kitą formą ir virs mažnie tokiomis pat draugijomis, kurios į tikybą visai neatsižvelgia, ir nedaug teduos naudos“ [5]). „Geidžiama, kad draugijos daugintųs

---

1) Ep. encycl. „Immortale Dei“, 1 nov. 1885: „Non licere aliam offici formam privatim sequi, aliam publice, ita scilicet, ut Ecclesiae auctoritas in vita privata observetur, in publica respuatur. Hoc enim esset honesta et turpia con iungere, hominemque secum facere digladiantem, cum contra debeat sibi semper constare, neque ulla in re ullove in genere vitae a virtute christiana deficere“.

2) Ep. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Primo loco edicimus catholicorum omnium officium esse et quidem in consuetudine vitae tum privata tum communi et publica sancte inviolateque servandum, tenere firmiter profiterique non timide christianae veritatis principia, Ecclesiae catholicae magisterio tradita... Videlicet quidquid homo christianus agat, etiam in ordine rerum terrenarum, non ei licere bona negligere quae sunt supra naturam, immo oportere, ad summum bonum, tamquam ad ultimum finem, ex christianae sapientiae praescriptis, omnia dirigat“.

3) Litt. encycl. „Ubi arcano“, 23 dec. 1922: „Una enim divino mandato ususque docet Ecclesia ad aeternam Dei legem omnia debere homines exigere, quaecumque ipsi agant, publice aeque ac privatim, singuli pariter ac societati coniuncti“.

4) Inf. 22-15: „Nella chiesa co'santi, ed in taverna co'ghiottoni“.

5) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Ad summam rem quod spectat, haec tamquam lex generalis ac perpetua sanciatur, ita constitui itaque gubernari opificum collegia oportere, ut instrumenta suppeditent aptissima maximeque expedita ad id, quod est propositum, quodque in eo consistit ut singuli e

by tik tikyba būtų jų vadovė ir parama“[1]). „Štai priežastis, kodėl, ragindami katalikus kurti sąjungas bei kitas įstaigas liaudies gerovei kelti, Mes visada lygiai primindavome, kad tai visa būtų daroma su tikėjimo dvasia ir pagalba ir jam vedant“[2]). Šv. tėvas Pijus X rašo, kad katalikai, susidėję net į autonomines draugijas, „visada išstato Kristaus vėliavą ir tuo patim iškelia Bažnyčios vėliavą: pritinka ji gauti iš Bažnyčios rankų“ [3]). „Jeigu kalbėsime apie darbininkų draugijas, tai nors jos siekia pasaulinę narių gerovę, vis dėlto labiausiai girtinos ir tinka tikrai ir rimtai narių gerovei pasiekti tos, kurios yra labiausiai paremtos katalikų tikybos ir Bažnyčią laiko vadove“ [4]). Šv. tėvas Pijus XI sako: „Bažnyčios valdžia negali nesiinteresuoti tomis draugijomis (ekonominėmis ir profesinėmis), bet net turi sėkmingai veikti jas ir padaryti tai, kad jos būtų įkvėptos krikščioniškų dėsnių ir mokslo“ [5]). Šv. Kongregacija Concilii rašo: „Bažnyčia nori, kad profesinės draugijos būtų steigiamos ir vedamos krikščioniško tikėjimo ir dorovės dėsniais“ [6]).

Atbulai, nekatalikiškos yra tos draugijos, kurios sakosi laikančiosios krikščionių tikybos dėsnių. Nes bendros krikščionių tikybos nė būti nėra — tėra pravoslavų, liuterių, kalvinų ir tt. Jos dar viena kitai prieštarauja: ką viena teigia, tai kita dažnai neigia ir tt. Be to, gyvenime remtis tegalima tikrąja tikyba. O ji tėra ir tegali būti viena. Tai katalikų tikyba. Todėl tos draugijos, kurios remiasi neva bendra tikyba arba neįvardija atskiros tikybos, savo vadovės, yra netikybinės ar antitikybinės ir tikrumoj dažniausiai net prieštikybinės ir tt.

Taip pat nekatalikiškos yra tos draugijos, kurios sakosi laikančiosios krikščioniškos dorovės arba etikos ar jos dėsnių, pagrindų ir tt. Nes krikščioniška etika turi būti paremta bet ku-

---

societate incrementum bonorum corporis, animi, rei familiaris, quod potest, assequantur. Perspicuum vero est, ad perfectionem pietatis et morum tanquam ad causam praecipuam spectari oportere: eaque potissimum causa disciplinam socialem penitus dirigendam. Secus degenerarent in aliam formam eique generi collegiorum, in quibus nulla ratio religionis haberi solet, haud sane multum praestarent“.

[1]) Litt. ep. „Permoti Nos“, 10 iul. 1895.

[2]) Encycl. „Graves de communi“, 18 ian. 1901: L. Bistro vertimas, Apie visuomeninį darbą, Kaunas 1928, 37.

[3]) Encycl. „Il fermo proposito“, 11 giul. 1905: „alzano sempre la bandiera della Chiesa, ed è quindi conveniente che la ricevano dalle mani della Chiesa“.

[4]) Ep. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Iam quod ad societates operariorum attinet, quamquam iis propositum est commoda huius vitae comparare sociis, tamen maxime probandae, aptissimaeque omnium ad veram solidamque sociorum utilitatem illae sunt habendae, quae praecipue religionis catholicae fundamento constitutae sunt et Ecclesiam aperte sequuntur ducem“.

[5]) Lett. „Il lieto annunzio“, 16 nov. 1929: „L'autorità ecclesiastica non può disinteressarsi di queste organizzazioni, ma deve far sentire anche ad esse il suo benefico influsso, e far si che si ispirino ai principii cristiani o agli insegnamenti della Chiesa“.

[6]) S. C. Concilii, Litt. ad Episcopum Insulensem (de Lille) 5 iun. 1929: „L'Eglise veut que les associations syndicales soient établies et régies selon les principes de la Foi et de la Morale chrétienne“.

ria krikščionių tikyba. O krikščionių tikybos nėra bendros, kaip ką tik kalbėjome. Todėl nieku gyvu negali būti nė bendros krikščioniškos dorovės arba etikos. Tėra pravoslavų, protestantų ir tt. etika. O katalikai tegali sekti katalikų tikybą ir laikytis katalikiškos dorovės. Kalbamosios draugijos yra bespalvės, neturi jokios etikos arba yra be etikos ir tt.

2) Nariai — katalikai. Nes: a) Kitaip negalima įvykdyti pirmosios katalikiškų draugijų žymės — vienas norės vienaip, kitas kitaip ir tt. b) Seniai žinoma yra ta tiesa, jog su kuo sutapsi, toks ir pats tapsi. c) Šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Katalikai į draugijas dėtis turi su katalikais, kas labai svarbu tikėjimui išlaikyti“ [1]). Šv. Kongregacija Concilii sako: „Bažnyčia nori to, kad profesinės draugijos būtų steigiamos katalikams“ [2]).

Išimtis — vienas kitas nepavojingas nekatalikas vis dėlto galimas priimti į katalikišką draugiją, nes tai nieko tokia.

3) Vadai—geri ir praktikuoją katalikai. Nes: a) Nekatalikas ar blogas katalikas nežinos, nemokės, nesugebės ir stačiai nenorės katalikiškai tvarkyti draugijos. Tai prieštarauja pirmajai kalbėtajai katalikiškos draugijos žymei. b) Vado dvasia ar pavyzdys užkrečia narius. Geras pavyzdys — gerai, o blogas — blogai. c) Šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Jeigu kurią draugiją tvarko tiesos nesilaikantieji asmens, ne tikybos draugai arba bičiuliai ir jų aklai klausoma, tai ji daug viešai ir privatiškai gali pakenkti, tik nieku gyvu ne gera padaryti... Susidėjusieji į draugiją savo vadais teišrenka kunigus ar dorovingus ir autoritetingus pasaulininkus: jų patariami tesirūpina padaryti tai, ko reikia enciklikoj *Rerum novarum*. Mūsų nurodytais dėsniais“ [3]). Šv. tėvas Pijus X sako: „Tik tada galėsime sugrąžinti J. Kristų šeimai ir visuomenei, kai mes patys jį suformuosime savy. Ir todėl tie, kurie yra pašaukti vesti ir pasišventčia katalikiškam veikimui, turi būti tvirčiausi katalikai — katalikai labdaringi, tvirtų dorybių, gražių įpročių ir taip skaistaus gyvenimo, kurs visus pavergia pavyzdžiu“ [4]).

---

[1]) Ep. „Longinqua oceani“, 6 ian. 1895: „Imo vero, quod est ad fidei incolumitatem conducibile, malle catholici debent cum catholicis congregari“.

[2]) S. C. Concilii, litt. ad Episcopum Insulensem, 5 iun. 1929: „L'Eglise veut que les associations syndicales suscitées par des catholiques pour des catholiques se constituententre catholiques“.

[3]) Ep. „Longinqua oceani“, 6 ian. 1895: „Si qua igitur societas est, quae a personis regatur non recti tenacibus, non religioni amicis, eisque obnoxie pareant, obesse plurimum publice et privatim potest, prodesse non potest... Sibi vero inter se conglobatis praeesse sacerdotes aut laicos probos atque auctoritate graves iubeant: iisque consilio praeeuntibus, consulere ac perficere... nitantur quod expedire rationibus suis videatur, ad normam potissimum praeceptorum, quae nos litteris encyclicis *Rerum novarum* consignavimus“.

[4]) Encycl. „Il fermo proposito“, 11 giul. 1905: „Solo quando avremo formato Gesù Christo in noi potremo piu facilmente ridonarlo alla famiglie, alla società. E però quanti sono chiamati a dirigere e si dedicano a promuovere il movimento cattolico devono essere cattolici a tutta prova: pietà vera, di machie virtù, di puri costumi e di vita cosi intemerata che tornino a tutti di esempi efficace“.

4) Priklausyti Bažnyčios.

Vienos iš katalikiškų draugijų priklauso Bažnyčios stačiai, o kitos bent nestačiai (n. 6, 2). Pirmosios — tikybinės ir tos draugijos, kurios įeina į Katalikų Veikimą (Lietuvoj — į Katalikų Veikimo Centrą). Tikybinių draugijų priklausomumo pamatas yra jų dvasiškumas — dvasiniai dalykai priklauso Bažnyčios. Bažnyčios taip pat stačiai priklauso Katalikų Veikimo draugijos dėl to, kad jo tikslas yra sukrikščioninti visuomenė. Tai padaryti tegalima katalikų tikybos ir dorovės dėsniais. Čia dar reikia parinkti tinkamos katalikiškos priemonės ir t. t. O tikėjimo ir dorovės dalykai kaip tik pridera Bažnyčiai. Antrosios yra visos kitos draugijos. Nes jos Bažnyčios tepriklauso tikėjimo ir dorovės atžvilgiu. O šie dalykai vis dėlto yra Bažnyčios. Be to, šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Pagaliau dar kartą ir visai rimtai primename, jog atskiri asmens ir draugijos turi atsiminti tai, kad savo veikime turi visai pasiduoti vyskupų autoritetui. Teneapsigauna tie, kurie yra smarkesni artimo meilės pasiryžimais. Nes uolumas, kurs neigia reikiamą paklusnumą, nėra tikras, neduoda patvarios naudos ir nėra mielas Dievui. Dievas gėrisi tais, kurie, išsižadėdami savo nuomonės, klauso Bažnyčios valdytojos, lyg paties Dievo. Jiems Dievas noriai padeda net sunkiausiomis valandomis ir reikale įprastai veda sumanytoją prie pageidaujamų rezultatų“ [1]). „Tas veikimas, kuris principališkai siekia atnaujinti Kristuj ir pavaryti pirmyn krikščionišką kultūrą ir sudaro Katalikų Veikimą, nieku būdu negali dėtis nepriklausomas Bažnyčios valdžios patarimo ir tvarkymo...“ [2]) Toliau tas pat papa sako, jog katalikai, susidėję net į autonomines draugijas, „visada išstato Kristaus vėliavą ir tuo patim iškelia Bažnyčios vėliavą. Todėl pritinka, kad ji būtų gaunama iš Bažnyčios rankų, kad Bažnyčia prižiūrėtų nesuteršta gerą jų vardą ir kad katalikai, paklusnūs ir mieli sūnūs, pasiduotų motiniškai Jos priežiūrai“ [3]). Šv. tėvas Pijus X rašo: „Bet kurie jo (krikščionies) veiksmai, kiek jie yra geri ar blogi dorovės atžvilgiu, atsieit, kiek sutinka ar nesutinka su įgimtąja teise ir pozityviais Dievo įstatymais, priklauso Bažnyčios sprendimo ir jurisdikcijos“ [4]). Šv. tėvas Pijus XI, tvirtindamas

1) Encycl. „Graves de communi“, 18 ian. 1901: L. Bistro vertimas, Apie visuomeninį darbą, 43.

2) Encycl. „Il fermo proposito“, 11 giul. 1905: „Le opere che... sono precipuamente instituite a ristorare e promuovere in Christo la vera civiltà cristiana, e che constituiscono l'azione cattolica, non si possono in nessun modo concepire independenti dal consiglio e dall'alta direzione dell'autorità ecclesiastica...“

3) Encycl. „Il fermo proposito“ 11 giul. 1905: „Alzano sempre la bandiera di Christo per ciò stesso alzano la bandiera della Chiesa, ed quindi conveniente che la ricevano dalle mani della Chiesa; che la Chiesa ne vigili l'onore immaculato, e che questa materna vigilanza i cattolici si sottomettano, docili ed amorevoli figlioli“.

4) Ep. encycl. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Omnes autem actiones eius quatenus bonae aut malae sunt in genere morum, id est cum iure naturae et divino congruunt aut discrepant, iudicio et iurisdictioni Ecclesiae subesse“.

Italijos Katalikų Veikimo statutus, per savo sekretorių kard. P. Gasparri pasakė, jog bet kurios formos organizuotų katalikų veikimas turįs turėti „Bažnyčioj savo tvarkymosi centrą“ [1]). „Visas katalikų veikimas turi būti artimuose priklausomumo santykiuose su herarchija, kur reikia gerbti ir sūniškai klausyti vyskupų ir papos“ [2]). „Bažnyčios valdžia negali nesiinteresuoti tomis draugijomis (ekonominėmis ir profesinėmis), bet net turi sėkmingai veikti jas ir padaryti tai, kad jos būtų įkvėptos krikščioniškų dėsnių ir mokslo“ [3]).

5) Lietuvoj katalikiškos draugijos statutai turi būti patvirtinti vietos vyskupo. Nes Lietuvos Bažnytinės provincijos Arkivyskupas ir Vyskupai rašo: „Kad katalikiškas veikimas neiškryptų iš katalikybės vėžių, jis būtinai turi būti Bažnyčios Vyresnybės prižiūrimas ir kontroliuojamas. Mes, Vyskupai, telaikome katalikiškomis tik tas organizacijas, kurių statutai bus Mums pristatyti ir Mūsų patvirtinti, kurios pasiduoda Mūsų priežiūrai ir vadovavimui... Katalikiškai organizacijai neužtenka pasivadinti katalikiška, bet jinai turi būtinai atlikti viršminėtas sąlygas: pareikšti savo statutus vietos vyskupui, gauti patvirtinimą ir priimti Bažnyčios priežiūrą ir vadovavimą“ [4]).

4. Draugijų istorija.

Pati Katalikų Bažnyčia yra tam tikra draugija.

Pirmaisiais amžiais Bažnyčia dažnai gaudavo dangstytis kitos draugijos vardu, būtent, laidotojų (associatio funeriorum). Tuo būdu romėnų teisėmis Bažnyčia galėdavo šiaip taip egzistuoti ir turėti savo turtus.

Be to, Bažnyčia nuo senų senovės kuria ar ragina kurti įvairias dvasines ir kitas draugijas. Tai įvairios vienuolijos, brolijos, sodalicijos, kongregacijos ir tt.

Viduriniais amžiais buvo draugijų laisvė. Tik visos draugijos turėjo dvasinį pagrindą ir buvo religinės spalvos. Tai pasakytina labiausiai apie ūkio, pirklių ir pramonininkų draugijas, cechus ar brolijas.

Svarbūs buvo vidurinių amžių cechai. Tai verslo ir meisterių arba tos pat profesijos asmenų draugijos. Cechai gimė apie 1000 m. Jų tikslas buvo ginti ekonominiai, politiniai ir visuomeniniai narių reikalai. Cechai daug ekonominės naudos

---

1) Lettera al Presidente della Giunta Centrale dell' Azione Cattolica, 2 ott. 1923: „Nella Gerarchia Ecclesiastica il loro centro disciplinare“.

2) Discorso agli Assistenti Ecclesiastici della Società della Gioventù Cattolica Italiana, del Sett. 1925: „Tuta l' Azione Cattolica deve essere su intimo rapporto di subordinazione con la Gerarchia, subordinazione che si esplica nell' ossequio e nell' obbedienza filiale ai vescovi e al Papa“.

3) Lett. „Il lieto annunzio“, 16 nov. 1929: „L'autorità ecclesiastica non può disinteressarsi di queste organizzazioni, ma deve far sentire anche ad esse il suo benefico influso, e far si che si ispirino ai principii cristiani e agli insegnamenti della Chiesa“.

4) Laiškas Lietuvos katalikams, 14 lapkr. 1928, žr. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 12 (1928) 186.

davė nariams. Nes jie, be kitko, rūpinosi teisingai paskirstyti darbą, išnaikinti ar bent sumažinti nesveiką konkurenciją, nustatyti darbo atpildą, bendrai gauti medžiagą, padėti ligoj, varge ir tt. Kalbamosios draugijos taip pat turėjo daug politinės reikšmės; nes viešame gyvenime dalyvauti ir būti valdininkais tegalėjo tas, kas vertėsi tam tikru verslu ar bent buvo įsirašęs į tam tikrą verslą. Cechai savo dvasia, bendru tikslu ir iš dalies santvarka yra šiandienykščių katalikiškų draugijų pirmatakas. Prancūzų revoliucija, prisidengusi socialine laisve, mirtinai sužeidė cechus: jie uždaryti 4 rugp. 1789 m., o prancūzų konstatituanta 14 birž. 1791 m. net uždraudė juos bet kuria forma atnaujinti. Paskiau cechai buvo uždaryti taip pat kituose kraštuose. Galutinai jų nebeliko 1884 m.

XV amž. Italijoj buvo įkurtos labdarių kasos (monti di Pietà, jos dar vadinosi monti di Christo, depositi apostolici). Tai padarė pranciškonas P. Michele 1462 m. Perugijoj. Paskiau kalbamąsias draugijas labai platino kitas pranciškonas, būtent, P. Bernardino da Feltre. Labdarių kasas rėmė šv. tėvai Inocentas VIII, Leonas X, Laterano susirinkimas V ir Tridento susirinkimas. Labdarių kasų tikslas buvo duoti ar skolinti pinigai už mažiausius procentus kasų administravimo išlaidoms padengti.

Valstybės absoliutizmas daug susiaurino draugijų gyvenimą, o XIX amžiaus liberalizmas sunaikino vidurinių amžių draugijas. Paskutiniaisiais laikais vėl gimė kitos draugijos, būtent, politinės, finansinės, ekonominės, kultūros ir tt.

5. Teisė organizuotis.

Dėtis į draugijas galima įgimtąja teise, pozityviais Dievo įstatymais, bažnytinėmis teisėmis ir valstybių įstatymais.

Ir tai:

1) Dėtis į draugijas galima įgimtąja teise. Nes:

a) Žmogus vienas pats negali patenkinti visų materialinių ir dvasinių, arba intelektualinių ir moralinių, savo įgimties reikalų. Be kitų jis visai negali tinkamai gyventi ar bent labai blogai tegyvens. Protinga žmogaus įgimtis skurs ir moralinės galios vys. Tai negerovei pašalinti padeda draugijos, kur sudedama daug rankų ar protų į krūvą ir padirbamas vieno nepakeliamas darbas ir tt. Todėl žmogus ir vadinasi *animal sociale*. Didelė nesąmonė būtų tai, kad gamtos Autorius, padaręs žmogų neva nepabaigtą, būtų neleidęs jam vartoti reikiamų priemonių gyviems reikalams pasiekti.

Žmonės turi daug bendrų natūralinių reikalų. Jie taip pat turi savo pačių reikalų, kurie pareina nuo socialinės būklės ar teisių sielos aspiracijų. Pav., vieni reikalai yra artistų, kiti pirklio, treti ūkininko, darbininko ir tt. Bendriesiems natūraliniams reikalams atlikti dedasi į šeimą ir valstybę. Bet nei šeima, nei valstybė negali vienos pačios patenkinti visų teisių ir įvairių savo narių troškimų. Atskiras žmogus pats taip pat ne-

gali visai ar bent patenkinamai patenkinti savo reikalų. Todėl žmogus natūrališkai jaučia linkęs ir net spiriamas esąs sudėti savo energiją į krūvą su kitais, kurie yra tokiame pat ar panašiame reikale arba yra tokios pat ar artimos profesijos, idealo ir tt. Sudėjus į krūvą individualines galias, gimsta nauja kolektyvinė jėga ar galia. Ji jau gali nugalėti kliūtis ir žmogų patenkinti.

Žmogaus neužtektinumas yra įgimtas. Bet to trūkumo nepakenčia žmogaus įgimtis. Todėl paskutinysis dalykas taip pat yra įgimtas. Jo išėjimas tėra vienas, būtent, draugijos. Taigi, organizuotis žmogui yra įgimta.

b) Žmogui įgimta tobulintis. Tai daryti net įsako įgimtoji teisė. Bet jeigu žmogus pats ar šeima ir net valstybė negali patenkinti visų žmogaus reikalų, tai juo labiau jo negali visai ištobulinti. Tai padaryti taip pat tegali žmogus, susidėjęs į krūvą su kitais. Tai organizacijos. Pačios žmogaus gimties įsakyta tobulintis. Todėl pačios gamtos įsakytomis aikytinos yra tos priemonės, kurių reikia kalbamajam dalykui asiekti. Taigi, draugijos yra įgimtosios teisės.

c) Žmogus natūrališkai yra linkęs kitiems padėti, kitų gailėtis, su kitais santykiauti, kitiems savo idėjas papasakoti, su kitais pasidalinti savo mintimis ir tt. Tai žmogaus draugingumo žymės. Nesąmonė būtų tai, kad gamtos Autorius būtų davęs kalbamųjų socialinių palinkimų ir nebūtų davęs teisės tampriau susiartinti su kits kitu arba dėtis į draugijas.

d) Visur kuriamos draugijos. Jos duoda labai daug privatinės ir visuomeninės, materialinės ir moralinės naudos. O visuotiniai ir naudingi dalykai pridera prie žmogaus įgimties. Taigi yra įgimta.

e) Šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Žinomas žmogaus silpnumas žmogų verste verčia ir ragina ieškoti kitų pagalbos... Taip natūrališkai palinkęs žmogus yra verčiamas dėtis į valstybę. Lygiu būdu jis turi dėtis į kitas draugijas, mažutes, tiesa, ir netobulas, bet vis dėlto draugijas... Nes dėtis į privatines draugijas žmogui leidžia įgimtoji teisė“[1]).

2) Dėtis į draugijas galima pozityviais įstatymais, arba apreikštosiomis teisėmis. Nes:

a) Jau S. Įstatymas ne tik leidžia, bet dar pataria organizuotis arba dėtis į geras draugijas. Be kitko, Ekli sako: „Geriau būti dviem drauge, ne kaip vienam: nes turi naudą iš savo draugijos: jeigu vienas pargriūs, tai antrasis parems: bėda vienam, nes kai pargriūs, nebebus kam pakelti“[2]). Patarl.: „Brolis brolio šelpiamas yra lyg stiprus miestas“[3]).

---

[1]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Virium suarum explorata exiguitas impellit hominem atque hortatur, ut opem sibi alienam velit adiungere... Hac homo propensione naturali sicut ad coniunctionem ducitur congregationemque civilem, sic et alias cum civibus inire societates expetit, exiguas illas quidem nec perfectas, sed societates tamen... Privatas enim societates inire concessum est humanae naturae“.

[2]) Ekli. 4,9-10.

[3]) Patarl. 18-19.

b) Kristus visada kėlė į aukštį žmogaus solidariškumą. Tai yra bet kurios organizacijos siela. Be to, Kristus pats įkūrė didžiausią draugiją, būtent, Bažnyčią.

3) Dėtis į draugijas galima bažnytinėmis teisėmis. Nes Bažnyčia nuo pat savo pradžios leidžia organizuotis, remia, giria ir pati kuria geras draugijas. Be to, Kodeksas I. C., kan. 684 rašo: „Tikintieji yra girtini, jeigu įsirašo į Bažnyčios įkurtas ar bent patariamas draugijas“[1]). Galop, Lietuvos konkordatas, str. XXV sako: „Valstybė duos pilną laisvę kurtis ir darbuotis draugijoms, kaipo Katalikų Akcijos nariams, siekiantiems pirmučiausiai religinio tikslo ir esantiems vyskupų žinioje“[2]). Čia tikrai įeina religinės akcijos asociacijos arba stačiai religinės asociacijos[3]) ir, pasak Lietuvos vyskupų konferencijos, 1 vas. 1928 m, taip pat Katalikų Veikimo Centro draugijos[4]).

4) Dėtis į draugijas leidžia valstybių įstatymai. Taip, šiandien beveik visų kultūringų kraštų konstitucijos leidžia laisvai organizuotis, pav., Olandijos 1855 m., Šveicarijos 1874 m., Ispanijos 1887 m., Vokietijos Veimaro 1919 m. ir t.t. Ir Lietuvos Valstybės Konstitucija, sen. n. 83 ir nauj. § 84, leidžia laisvai kurtis tikybinėms organizacijoms ir brolijoms, o sen. n. 17 ir nauj. § 18, sako: „Piliečiams laiduojama draugijų ir sąjungų laisvė, jei jų tikslas ir vykdomosios priemonės nėra priešingos baudžiamiesiems įstatymams“.

Valstybės įstatymai smulkiau determinuoja konstitucijų fiksuotą draugijų gyvenimą. Ir Lietuvos Valstybė 1919 m. išleido draugijų įstatymą[5]). Šiuo įstatymu draugijos gali būti laisvai steigiamos. Užtenka įsiregistruoti pas apskrities viršininką. Praktikoj draugijos steigėjai surašo įstatus ir duoda juos komisijai, esančiai prie apskrities viršininko. Komisija turi per mėnesį įregistruoti ar atmesti įstatus. Jeigu randama, kad draugijos įstatai reikią papildyti ar prieštaraują baudžiamiesiems Lietuvos Valstybės įstatymams, tai apskrities viršininkas raštu praneša steigėjams ir duoda dvi savaites laiko trūkumams papildyti. Skųstis dėl komisijos nutarimo galima apygardos teismui per dvi savaites, nuo paskelbimo nutarimo dienos pradedant. Kai komisija draugijos įstatus įregistruoja, tada draugija gali ir turi tvarkytis tais įstatais. Uždaryti draugiją tegalima tada, kai ji ima eiti kryptimi, priešinga valstybės įstatymams. Čia pirma apsaugos

---

[1]) „Fideles laude digni sunt, si sua nomina dant associationibus ab Ecclesia erectis vel saltem commendatis...“

[2]) „L' Etat accordera pleine liberté d'organisation et de fonctionnement religieux, faisant partie de l'Action Catholique et, comme telles, dépendant de l'Actorité de l'Ordinaire“.

[3]) Vz. P. *Malakauskis*, Konkordatai ir Lietuvos Konkordatas, Kaunas 1928, 37-38.

[4]) Kalbamosios konferencijos raštas sako: „Katalikiškoms draugijoms vadovauti įsteigta yra Katalikų Veikimo Centras. Žinote patys, kaip dabartinis Šventasis Tėvas Pijus XI augštai įvertina katalikiškąją akciją, kaip jąja rūpinasi, kad ji visur katalikuose klestėtų; net mūsų Konkordate jos veikimo laisvė yra garantuota“ (Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 2 (1928) 38).

[5]) „Vyriausybės Žinios“, n.15 (1919) eil. 249.

departamentas ir apskrities viršininkas gali sustabdyti draugijos veikimą ir pasiūlyti draugijų komisijai, kad uždarytų draugiją.

Lietuvos Valstybė net konkordate yra pasižadėjusi leisti katalikiškoms draugijoms laisvai veikti. Nes Lietuvos Konkordatas, str. XXV sako: „Valstybė duos pilną laisvę kurtis ir darbuotis draugijoms, kaipo Katalikų Akcijos nariams, siekiantiems pirmučiausiai religinio tikslo ir esantiems vyskupų žinioje“[1]).

6. Bažnyčia ir draugijos.

1. Bažnyčia gali kurti ir tvarkyti dvasines, tikybines ir katalikiškas draugijas.

Toliau, Bažnyčia kartais net turi kurti katalikiškas draugijas. Tai būna tada, kai katalikai patys nekuria katalikiškų draugijų, o priešai smarkiai siaučia arba veikia.

Dar toliau, tik visai pasaulinių draugijų kurti Bažnyčia tegali tiek pat, kaip ir kiti privatiniai asmens.

Galop, Bažnyčia gali tvarkyti savo įkurtąsias arba stačiai savo draugijas.

Tą dalyką, kad Bažnyčia gali kurti ir tvarkyti savo draugijas, įrodo štai kas:

a) Bažnyčia yra tobula draugija. Todėl jai pridera visos tos priemonės, kurių reikia Jos tikslui pasiekti. Draugijos kaip tik eina tokiomis priemonėmis. Nes be katalikiškų organizacijų katalikai dvasiškai, morališkai, kultūriškai, materiališkai ir politiškai nuskurs ir net visai nudžiūs ar visai išnyks, nueis kreivais keliais ir tt.

b) Vienos iš draugijų stačiai, kitos nestačiai daug liečia tikėjimo ir dorovės dalykų. O šie dalykai spręsti ar tvarkyti pridera Bažnyčiai.

c) Kas draugiją yra įkūręs, to taip pat yra dalykas ją tvarkyti. Tai paprasčiausia taisyklė.

2. Bažnyčia turi tiesioginę ar bent relatyvinę ir netiesioginę ar negatyvią teisę, arba gali žiūrėti, kad bet kurioj katalikų draugijoj nebūtų nieko daroma prieš tikėjimą ir dorovę. Kitaip sakant, katalikų draugijos priklauso Bažnyčios dvejaip, būtent stačiai ir nestačiai. Pirmuoju atveju Bažnyčia nurodo ne tik tolimesnį ir bendrą, bet net betarpiškus ir ypatingus dvasinius draugijos tikslus, prižiūri ir tvarko statutus, gali įsakyti juos pertvarkyti, kontroliuoja veikimą, stačiai ar nestačiai skiria vyresniuosius vadus ir tt. Čia Bažnyčia apima visą draugijos veikimą. Antruoju atveju Bažnyčia nenurodo betarpiškų ir specifinių draugijos tikslų, netvirtina statutų ir nutarimų, nesikiša į rinkimą vadų ir neprižiūri draugijos veikimo per tam tikrus savo pri-

[1]) „L'État accordera pleine liberté d'organisation et de fonctionement religieux, faisant partie de l'Action Catholique et, comme telles, dépendant de l'Actorité de l'Ordinaire“.—Čia cituoju Lietuvos Konkordatą dėl to, kad konkordatai yra ne tik Bažnyčios, bet taip pat valstybės įstatymai ir tt.

žiūrėtojus. Čia draugija Bažnyčios tepriklauso tikėjimo ir dorovės atžvilgiu.

Bažnyčios stačiai priklauso šios draugijos:

1) Dvasinės arba tikybinės. Nes dvasiniai dalykai visai priklauso Bažnyčios.

2) Tos katalikiškos draugijos, kurios pridera prie Katalikų Veikimo. Lietuvoj tokios yra, pav., šios draugijos: ateitininkų, pavasarininkų, katalikių moterų, katalikų mokytojų, „Blaivybės" ir tt.

Paskutiniojo dalyko pamatas yra šis:

a) Katalikų Veikimo, Lietuvoj Katalikų Veikimo Centro, tikslas yra dvasinis, būtent, sukrikščioninti visuomenė. Taigi vien šiuo atžvilgiu kalbamosios draugijos turi priklausyti Bažnyčios. Be to, kalbamosios draugijos turi priklausyti Bažnyčios dėl savo priemonių. Nes kam pridera tikslas, to taip pat dalykas yra parinkti priemonės tam tikslui pasiekti. O priemonėmis čia eina dvasiniai ir su dvasiniais susiję dalykai.

b) Lietuvos Katalikų Veikimo Centro įstatai, § 3 sako: „K. V. C. dirba kontakte su Lietuvos Episkopatu ir savo veikime laikosi katalikybės principų ir Apaštalų Sosto nurodymų".

c) Šv. tėvai dažnai įsako pataisyti katalikiškų draugijų įstatus, pav., Pijus IX, ep „Exortae", 29 apr. 1876. Be to, šv. tėvas Pijus X rašo: „Tas veikimas, kurs principališkai siekia atnaujinti Kristuj ir pavaryti pirmyn krikščionišką kultūrą ir sudaro Katalikų Veikimą, nieku būdu negali dėtis nepriklausomas Bažnyčios valdžios patarimo ir tvarkymo" [1]). „Negali būti katalikiškos akcijos tikrąja prasme, jeigu ji nėra betarpiškoj vyskupų žinioj" [2]). Šv. Tėvas Pijus XI per savo sekretorių kard. P. Gasparri sako, jog bet kurios formos organizuotų katalikų veikimas turįs turėti „Bažnyčioj savo tvarkymosi centrą" [3]). „Visas katalikų veikimas turi būti artimuose priklausomumo santykiuose su herarchija, kur reikia gerbti ir sūniškai klausyti vyskupų ir papos" [4]).

Bažnyčios nestačiai priklauso visos kitos katalikiškos draugijos. Pamatas aiškiausias — čia tikėjimo ir dorovės dalykai, o šie visai pridera Bažnyčiai.

Ar Bažnyčios priklauso ekonomija ir politika? Į tai liberalai, socialiniai modernistai ir socialistai atsako neigiamai. Plačiau kalbant, jie teigia, jog ekonomija ir politika reikią visa išskirti nuo bet kurių dorovės dėsnių ir todėl įjudviejų įstaty-

---

[1]) Encycl. „Il fermo proposito", 11 giul. 1905: „Le opere, che... sono precipuamente instituite a ristorarc, promuovere in Christo la vera civiltà cristiana, e che constituiscono l'azione cattolica non si possono in nessun modo concepire independente dal consilio e dall' alta direzione dell' autorità ecclesiastica".

[2]) Guerry, Katalikų Veikimo Kodeksas, Kaunas 1929, str. 23.

[3]) Lettera al Presidente della Giunta Centrale dell' Azione cattolica, 2 ott. 1923: „Nella Gerarchia Ecclesiastica il loro centro disciplinare".

[4]) Discorso agli Assistenti Ecclesiastici della Società della Gioventù Cattolica Italiana, del sett. 1925: „Tuta l' Azione Cattolica deve essere in intimo raporto di subordinazione con la Gerarchia, subordinazione che si esplica nell'ossequio e nell' obbedienza filiale ai Vescovi e al Papa".

mai negalį būti nei moralūs nei nemoralūs. Konsekvenčiai Bažnyčia, tikėjimo ir dorovės mokytoja, visai negalinti kištis į ekonomiją ir politiką ar ekonomijos ir politikos draugijas. Atbulai, katalikai į kalbamąjį klausimą atsako teigiamai: ekonomija ir politika, bendrai, priklauso Bažnyčios nestačiai.

Jeigu plačiau kalbėsime apie Bažnyčios, ekonomijos ir politikos santykių katalikų mokslą, tai pasakytina štai kas:

1) Ekonomija ir politika reališkai skiriasi nuo tikybos, nes yra kitos įgimties ir turi kitą tikslą. Bet dalyko skirtingumas dar nereiškia to, kad jie turi būti visai išskirti. Pav., žmogaus kūnas ir siela savo įgimtimi yra du skirtingu dalyku — pirmasis medžiaginis, o antrasis dvasinis. Bet išskirk juodu — mirtis. Bažnyčia ir valstybė taip pat yra du skirtingu dalyku. O šv. tėvas Leonas XIII vis dėlto galėjo pasakyti štai ką: „Taip Bažnyčia, taip valstybė yra suverenės. Todėl viena antros nepriklauso savo srity. Bet, be kitko, iš kalbamojo dalyko nieku gyvu neišplaukia tai, kad jiedvi turinčios būti išskirtos ir dar labiau priešai“ [1]). Taigi jeigu ekonomija ir politika norima visai išskirti nuo tikybos, tai pirmiau reikia įrodyti, jog visai jos nieko bendra neturi, niekur visai nesusitinka ir tt. To dalyko niekas negali pasakyti. Tik šūkaujama. Šūkauti gali bet kas. Prašome įrodyti dalyką.

2) Ekonomija ir politika tik tam tikrais atvejais ar retkarčiais tegali būti išskirtos nuo tikybos. Tai bus tada, kai sprendžiami visai techniškiniai dalykai. Paskutinieji siekia visai pasaulinį tikslą ir savaime neliečia tikėjimo ir dorovės. Pav., statymas namų, melioracija laukų, elektrizavimas miesto, dviejų rūmų parlamento sistema, savaime neliečia jokio dorovės principo. Tai visai techniškiniai dalykai.

3) Atsitiktinai kiekvienas dalykas gali paliesti dorovę. Tai atsitikti gali labiausiai veikėjo intencijos ir išorinio ir konkretaus tikslo atžvilgiu. Pav., statymas namų, kaip sakėme, yra visai techniškinis dalykas. Bet jeigu statomasis namas būtų skiriamas neleidžiamiems galams, pav., smuklei, azarto lošimams, prostitucijai ir tt., tai dorovės atstovai turės klausti, ar, kaip, ir kame leistina ir tt. Taigi net visai techniškiniuose dalykuose gali bent netiesiog kilti dorovės klausimas. Todėl tokiais atvejais ekonomija ir politika netiesiog priklauso Bažnyčios. Priklauso tuose dalykuose, kur liečiama tikėjimas ir dorovė. Nes visi tikėjimo ir dorovės klausimai pridera Bažnyčiai.

4) Yra ir tokių ekonomijos ir politikos dalykų, kurie, galima sakyti, mažne stačiai liečia tikėjimą ar dorovę, arba įjdviejų dėsnius. Tai tie dalykai, kurie yra neišskiriamai susiję su žmogaus įgimtimi ir tikslu. Iš tikrųjų ekonomija ir politika nėra vien tokių normų sistema, kur tejeitų visai techniškiniai veiksmai.

---

[1]) Litt. encycl. „Sapientiae“, 10 ian. 1890: ‚Profecto et Ecclesia et civitas suum habet utraque principatum: proptereaque in gerendis rebus suis neutra paret alteri, utique intra terminos a proxima cuiusque causa constitutos. Ex quo tamen nulla ratione disiunctas esse sequitur, multoque minus pugnantes“.

Ne; ekonomija ir politika yra pagrįsta tam tikros visuomenės ir teisių filosofijos ar pasaulėžvalgos. Be to, ekonomija ir politika yra tam tikra žmogaus veiksmų santvarka. Žmogaus veiksmai turi sutikti su jo tikslu ir tvarkomi yra tam tikrų normų, arba dorovės dėsnių. Todėl ekonomijos ir politikos veiksmai negali nepaliesti dorovės dėsnių ir turi būti jų tvarkomi. Nes žmogus teturi vieną tikslą ir viena tėra dorovė. Paskutinioji saisto visą žmogaus veikimą ar gyvenimą, būtent, taip privatinį, taip viešą ir socialinį. Kitaip sakant, kiekvienas žmogus net ekonomijos ir politikos klausimuose turi būti įsmeigęs akis į Dievą ir amžinąjį gyvenimą, turi laikytis Dievo teisingumo, teisybės, ištikimybės, meilės artimo įsakymų, neteisiai netrokšti pasaulinių turtų ar gėrybių, kariauti su šlykštumu ir gobšumu, nevartoti jokios neteisingos ir apgaulingos priemonės praturtėti, laikytis sutarčių, neskriausti darbininkų, širdingai dirbti samdomuosius darbus ir tt. Jeigu dar konkrečiau kalbėsime, tai reikia pasakyti stačiai, jog, pav., parlamentas ar seimas sprendžia ne vien kelybos ar muitų dalykus, bet taip pat mokyklos, šeimos, Bažnyčios ir valstybės santykius ir tt. Ar tikėjimui ir dorovei gali būti abejingu dalyku įstatymas, kurs išmeta iš mokyklos tikybą ir tikybišką auklėjimą, išleidžia civilines jungtuves, suvaržo Bažnyčios laisvę ir tt. Tai juk tikėjimo ir dorovės klausimai. Taip pat žmonių nelaisvė tikrai įžeidžia katalikiško broliškumo dėsnius. Tai neteisingumas. Neteisingas užmokestis darbininkų — neteisingumas ir tt. ir tt. Kalbamieji dalykai juo labiau nestačiai priklauso Bažnyčios. Priklauso tuose dalykuose, kur paliečiama tikyba ir dorovė.

Tą dalyką, kad ekonomija ir politika nestačiai priklauso Bažnyčios, įrodo štai kas:

a) Ekonomija ir politika, kaip ką tik matėme, liečia tikėjimo ir dorovės dalykus. O šie pridera Bažnyčiai.

b) Ekonominė ir socialinė santvarka tegalima pataisyti katalikų mokslo dėsniais.

c) Ekonominė ir socialinė santvarka, rūpindamasi pasauline gerove, tuo patim eina sėkminga priemone dvasinei gerovei, arba dorovei pakelti.

d) Ekonominė ir socialinė katalikų akcija turi net negatyvų tikslą, būtent, žmones sulaikyti ar apsaugoti nuo nekatalikiškų ekonominių sistemų ir partijų.

e) Šv. tėvas Pijus IX pasmerkė šį tvirtinimą: „Bažnyčia nieko negali priversti ir neturi jokios tiesioginės ir netiesioginės valdžios pasauliniuose dalykuose“[1]). Šv. tėvas Leonas XIII sako: „Jeigu kas atkreiptų akį į šiandienykščią negerovę ir pasvarstytų viešų ir privatinių dalykų pamatą, tai tikrai pamatytų, kad didelė slėgiamosios ir bijomosios negerovės priežastis yra ta, jog daugumas visų visuomenės sluoksnių įprato į tai, ką

1) Syllabus errorum, prop. 24: „Ecclesia vis inferendae potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam“.

senų senovės filosofų mokyklos sugalvojo, būtent, blogai manyti apie dvasinius ir pasaulinius dalykus. Nes kadangi žmogui įgimta veikiant sekti protą vadą, tai, nusidėjus protui, lengvai sutinka valia: blogos nuomonės, kurios įsigali prote, veikia žmogaus veiksmus ir juos sugadina. Atbulai, jeigu žmogaus protas būtų sveikas ir tvirtai remtųsi tiktais ir tikrais dėsniais, tai daug gera duotų viešai ir privatinei gerovei"[1]). „Kai kurie įprastai ne tik skiria politiką ir tikybą, bet jas visai išskiria, taip jog nenori pripažinti tarp jųdviejų nieko bendra ir mano, kad viena antrą neturinti veikti. Tokie žmonės iš tikrųjų nedaug tesiskiria nuo tų, kurie nori valstybę kurti ir tvarkyti be Dievo Kūrėjo ir visų daiktų Viešpaties. Jų klaida juo labiau apgailėtina dėl to, kad tuo būdu jie išskiria visuomenę nuo gausingiausio naudos šaltinio"[2]). „Įstaigose ir leidžiant įstatymus reikia žiūrėti į moralinius ir tikybinius žmogaus savumus ir jį tobulinti. Tai darytina vis dėlto teisingai ir tvarkingai, atsieit, įsakant ar draudžiant ką, reikia veizėti, kas pridera valstybei, kas Bažnyčiai. Todėl Bažnyčiai negali nerūpėti tai, kurie įstatymai turi galią valstybėj. Rūpi ne dėl to, kad jie pridera valstybei, bet dėl to, kad kartais peržengia tikras ribas ir įžeidžia Bažnyčios teisę. Net Dievas įsakė priešintis, jeigu kartais valstybės tvarka įžeistų tikybą, ir labai rūpintis tuo, kad tautų įstatymai ir įstaigos persisunktų Evangelijos dvasios. Kadangi valstybės laimė pareina labiausiai nuo tautos vadų nusistatymų, tai Bažnyčia negali globoti ir padėti tiems, kurie ant Jos puola, atvirai atsisako gerbti Jos teises ar stengiasi išskirti savaime susijusius su vienas kitu šventus ir civilinius dalykus. Atbulai, Bažnyčia yra, kaip ir turi būti, bičiulė tų, kurie spręsdami civilinius ir krikščioniškos valstybės reikalus, prideramai nori su Ja santaikoj dirbti visuomenės gerovei.—Tai normos, kurių katalikas turi laikytis viešame gyvenime, būtent, kur Bažnyčia leidžia, eiti viešos pareigos pavestinos yra tikrai dorovingiems ir krikščionišku vardu išgarsėjusiems žmonėms, — jokia priežastis negali pateisinti to, kad būtų

1) Ep. encycl. „Aeterni Patris", 4 aug. 1879: „Si quis in acerbitatem nostrorum temporum animum intendat, earumque rerum rationem, quae publice et privatim geruntur, cogitatione complectatur, is profecto comperiet, fecundam malorum causam, cum eorum quae premunt, tum eorum quae pertimescimus, in eo consistere, quod prava de divinis humanisque rebus scita, e scholis philosophorum iampridem profecta, in omnes civitatis ordines irrepserint, communi plurimorum suffragio recepta. Cum enim insitum homini natura sit, ut in agendo rationem ducem sequatur, si quid intelligentia peccat, in id et voluntas facile labitur; atque ita contingit, ut pravitas opinionum, quarum est in intelligentia sedes, in humanas actiones influat, easque pervertat. Ex adverso, si sana mens hominum fuerit, et solidis verisque principiis firmiter insistat, tum vero in publicum privatumque commodum plurima beneficia progenit".

2) Ep. encycl. „Cum multa", 8 dec. 1882: „Solent enim nonnulli rem politicam a religione non distinguere solum, sed penitus seiungere ac separare, nihil ut esse utrique commune velint, nec quicquam ad alteram ab altera influere putent oportere. Hi profecto non multum ab iis distant, qui civitatem constitui administrarique malunt, amoto cunctarum procreatore dominoque rerum Deo: ac tanto deterius errant, quod rempublicam uberrimo utilitatum fonte temere prohibent".

galima pirmojoj vietoj statyti skersuojantieji į tikybą“[1]). „Pasitikėdami pradedame įrodyti ir visai teisiai, nes dalykas yra toks, kurio vaisių apytikriai nebus gauta be tikybos ir Bažnyčios pagalbos. Kadangi Mums labiausiai pridera Bažnyčios galios ir saugoti tikyba, tai tylėdami atrodytume pareigų apsileidėliai.— Iš tikrųjų šiam klausimui išspręsti (ekonomijos) reikia labai daug kitų pagalbos ir rankų, t. y. valstybės vadų, savininkų, turtuolių ir, galop, pačių proletarų, apie kuriuos kalbama. Tvirtiname nedvejodami tai, jog niekais nueis žmonių mėginimai be Bažnyčios. Atsieit, Bažnyčia iš Evangelijos semia mokslą, kur galima visai išspręsti ar, atšaldžius karštį, suminkštinti ginčas. Ji ne tik apšviečia protą, bet savo įsakymais rūpinasi sutvarkyti atskirų asmenų gyvenimą ir dorovę. Pačių proletarų būklę ji sėkmingiausiai taiso daugybe įstaigų. Nori ir pataria dėtis į krūvą darbininkų reikalams sėkmingiausiai sutvarkyti. Mano, jog kalbamajam dalykui pasiekti reikia tinkamai pavartoti įstatymai ir valstybės valdžia“[2]). „Visi katalikai turi atsiminti tai, kad Bažnyčiai

1) Litt. encycl. „Sapientiae“, 10 ian. 1890: „In institutis igitur legibusque sanciendis, spectanda hominis indoles est moralis eadem ac religiosa, eiusdemque curanda perfectio, sed recte atque ordine: nec imperandum vetandumve quidquam nisi ratione habita quid civili hominum societati sit, quid religiosae propositum. Hac ipsa de causa non potest Ecclesiae non interesse quales in civitatibus valeant leges, non quatenus ad rempublicam pertinent, sed quia fines debitos aliquando praetergressae in ius Ecclesiae invadunt. Quin imo resistere, si quando officiat religioni disciplina reipublicae, studioseque conari, ut in leges et instituta populorum virtus pervadat Evangelii, munus est asignatum a Deo. Quoniam fortuna reipublicae potissimum ex eorum pendet ingenio qui populo praesunt, idcirco Ecclesia patrocinium iis hominibus gratiamve praebere non potest, a quibus oppugnari sese intelligat, qui iura ipsius vereri aperte recusant, qui rem sacram remque civilem natura consociatas divellere contendant. Contra fautrix, uti debet, eorum est qui, cum de civili deque christiana republica quod sentire rectum est, ipsi sentiant, ambas in communi bono concordes elaborare volunt. — His praeceptis norma continetur, quam in publica actione vitae catholicum quemque necesse est sequi. Nimirum, ubicumque in negotiis publicis versari per Ecclesiam licet, favendum viris est spectatae probitatis, eisdemque de christiano nomine merituris: neque causa esse ulla potest cur male erga religionem animatos liceat anteponere“.

2) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Confidenter ad argumentum aggredimur ac plane iure Nostro, propterea quod causa agitur ea, cuius exitus probabilis quidem nullus, nisi advocata religione Ecclesiaque, reperietur. Cum vero et religionis custodia, et earum rerum, quae in Ecclesiae potestate sunt, penes Nos potissimum dispensatio sit, neglexisse officium taciturnitate videremur. — Profecto aliorum quoque operam et contentionem tanta haec causa desiderat: principum reipublicae intelligimus, dominorum ac locuplecium, denique ipsorum, pro quibus contentio est, proletariorum: illud tamen sine dubitatione affirmamus, inania conamina hominum futura, Ecclesia posthabita. Videlicet Ecclesia est, quae promit ex Evangelio doctrinas, quarum virtute aut plane componi certamen potest, aut certe fieri, detracta asperitate, mollius: eademque est, quae non instruere mentem tantummodo, sed regere vitam et mores singulorum praeceptis suis contendit: quae statum ipsum proletariorum ad meliora promovet pluribus utilissime institutis: que vult atque expetit omnium ordinum consilia viresque in id consociari, ut opificum rationibus, quam commodissime potest, consulatur: ad eamque rem adhiberi leges ipsas auctoritatemque reipublicae, utique ratione ac modo, putat oportere“.

labai svarbu, kokie asmens renkami įstatymams leisti. Todėl, neliečiant valstybės įstatymų leidybos, visi turi rūpintis, kad būtų balsuojama už tuos, kurie yra pasidarbavę ne tik valstybei, bet taip pat tikybai“ [1]).„Kai kurie patys mano ir stengiasi kitus įtikinti, kad socialinis klausimas, kaip jie tą reikalą vadina, esąs tik ekonominis klausimas. O tuo tarpu yra tikriausia, kad kalbamasis klausimas pirmiausia yra dorovės ir tikybos pobūdžio klausimas ir dėl to jis reikia spręsti labiausiai remiantis dorovės ir tikybos dėsniais. Jei, sakysime, atlyginimas už darbą būtų padvigubintas, darbo laikas sutrumpintas, maisto kainos žemos, tai vis dėlto, jei darbininkas vaduosis, kaip tai dažnai atsitinka, tais mokslais ir seks tuos pavyzdžius, kur jis raginamas negerbti Dievo ir nedorai gyventi, jo visas triūsas ir pelnas turės nueiti niekais. Visų dienų patyrimas rodo tai, kad daugumas darbininkų skursta ir vargsta, nors trumpiau tedirba ir didesnį atlyginimą gauna, kai gyvena nedorai ir be jokio tikėjimo. Panaikinkite tuos jausmus, kuriuos įdiegia ir auklėja žmonėse krikščionybė, pašalinkite rūpinimąsi savo ateitimi, kuklumą, taupumą, kantrybę ir kitas geras įgimtąsias dorybes—veltui sieksite gerovės, kad ir didžiausias pastangas dėsite. Šit priežastis, kodėl, ragindami katalikus kurti sąjungas ir panašias įstaigas liaudies gerovei kelti, Mes visada lygiai primindavome tai, kad tai visa būtų daroma su tikėjimo dvasia ir jo padedami ar vedami“ [2]). Šv. tėvas Pijus X rašo: „Socialinis klausimas ir su juo susiję ginčai, būtent, darbo įgimties ir ilgio, mokesčio dydžio, streikų, nėra vien ekonominės įgimties, bet visų pirma moralinis ir tikybinis klausimas ir todėl negali būti sprendžiamas be Bažnyčios balso“ [3]). Šv. tėvas Benediktas XV sako: „Socialinis klausimas vis tebelaukia sprendimo. Bet labai svarbu, kad jis nebūtų sprendžiamas be Bažnyčios. Kitaip jis gali būti išspręstas prieš Bažnyčią“ [4]). Tas pats šv. tėvas dar rašo, jog darbo sąjungos „visada galinčios būti labai naudingos tada, kai yra įkvėptos katalikiškų dėsnių ir įpročių ir gerbia Bažnyčios valdžią“ [5]). Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Nors

---

[1]) Ep. „Litteras a Vobis“, 2 iul. 1894: „Catholicos omnes meminisse oportet, hoc maxime Ecclesiae interesse quales in coetum legislatorum cooptentur homines: quamobrem, salvo civilium legum iure, eniti universos necesse est, ut tales, suffragio communi eligant, qui cum studio publicae rei studium religionis probatum coniungant“.

[2]) Encycl. „Graves de communi“, 18 ian. 1901: L. Bistro vertimas, Apie visuomeninį darbą, 36-37.

[3]) Ep. encycl. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Causam socialem controversiasque ei causae subiectas de ratione spatioque operae, de modo salarii, de voluntaria cessatione opificum, non mere oeconomicae esse naturae, propterea-que eiusmodi, quae componi, posthabita Ecclesiae auctoritate, possit, quum contra verissimum sit eam moralem in primis et religiosam esse, ob eamque rem ex lege morum potissimum et religionis iudicio dirimendam“.

[4]) Vz. Guerry, Katalikų Veikimo Kodeksas, str. 156·

[5]) Lett. all' Episcopato Veneto , 14 giugnio 1920: „Possono essere di grande utilità, sempre che s' ispirino a principii cattolici, e che per la parte spettante alla religione, alla dottrina ed ai costumi, professino ossequio all' Autorità della Chiesa“.

Bažnyčia ir mano, jog be reikalo negalinti kištis į pasaulinius ir visai politinius dalykus, bet vis dėlto teisiai žiūri to, kad pasaulinė valdžia nedrįstų bet kaip laužyti tų dalykų, kuriuose glūdi amžinas žmonių išganymas, ar neteisingais įstatymais ar įsakymais darytų skriaudą ir rengtų prapultį, ardytų Bažnyčios Dievo teisių konstituciją ar, galop, po kojų pamintų šventas Dievo teises valstybėj“ [1]). „Taip, Mes norime išspręsti visus gyvenimo klausimus—klausimus gyvenimo privatinio ir viešo, civilinio ir politinio. Reikalas yra tas, kad sielos būtų parengtos ir suformuotos katalikų mokslu“ [2]). „Jis (Katalikų Veikimas) turi labiausiai rūpintis tuo, kad būtų padaryti tikri krikščionys. Bet kartą padarytas krikščionis, tai turi platinti gautąją gyvybę ir ją vaisingai suvartoti visose srityse, šeimoj ir viešame gyvenime, neišskiriant politikos“ [3]). „Kai politika paliečia altorių, tai ir tikyba, ir Bažnyčia, ir papa, kurs jiedvi reprezentuoja, turi ne tik teisę, bet ir priedermę duoti nurodymus ir direktyvas, ko katalikai turi teisę reikalauti ir priedermę sekti“ [4]). „Reikia vengti neaiškumų, kurie atsitinka: kai kam atrodo, kad Mes, vyskupai, dvasiškiai ir katalikai pasaulininkai politikuojame. Tikrumoj darome ne ką kita, kaip atstovaujame tikybai. Nes Mes tik giname tikybą, kovodami už Bažnyčios laisvę, šeimos šventumą. Visais tokiais atvejais nevarome jokios politikos, tik politika palietė tikybą, palietė altorių“ [5]). „Mes tesirūpiname tikyba. Mes ją teginame, kaip Mes tekovojame už Bažnyčios laisvę, už šeimos šventumą, už mokyklos šventumą, už Dievui pašvęstų dienų šventimą. Tokiais atvejais nevarome jokios politikos, tik politika palietė tikybą ir altorių. Čia Mūsų priedermė yra ginti Dievą ir Jo tikybą, kurią Jis malonėjo pavesti Mums ginti. Tai yra vyskupų

1) Litt. encycl. „Ubi arcano“, 23 dec. 1922: „Quod si terrenis hisce negotiis mereque politicis moderandis, sine ratione, se immiscere nefas putat Ecclesia, eadem tamen iure suo contendit ne quid inde causae praetendat civilis potestas, sive altioribus illis bonis, quibus salus hominum sempiterna continetur, quoquo modo obsistendi, sive damnum perniciemve iniquis legibus iussisque intentandi, sive divinam Ecclesiae ipsius constitutionem labefactandi, sive denique sacra Dei iura in civili hominum communitate conculcandi“.

2) Discorso ai giovani della Società Gioventù Cattolica Italiana, 21 (23 ?) ott. 1923: „Si, Noi vogliamo risolvere tutti i problemi della vita quelli della vita privata e quelli della vita publica, quelli della vita civile e quelli della vita politica. E appunto per questo abbiamo bisogno che le anime siano preparate e formate nella dottrina cattolica“

3) Discorso in udienza al Can. Brohée, fondatore della Associazione cattolica della Gioventù Belga, 1924: „Sua prima cura deve essere quella di formare dei veri cristiani. Ma il cristiano, unavolta formato, deve spandere al il fuori la vitalità che egli ha ricevuto. Deve portare ovunque questo tesoro del Cristianesimo e valorizzarlo in tutti i campi, nella famiglia e nella vita publica, senza escludere la politica“.

4) Discorso agli Universitari Cattolici, 8 sett. 1924. „Quando la politica s' accosta all' Altare, allora la Religione e la Chiesa e il Papa, che le rappresenta, non soltanto sono nel diritto, ma anche nel dovere di dare indicazioni e direttive, che le anime cattoliche hanno il diritto di rechiedere e il dovere di seguire“.

5) Kalba tarptautiniam jaunimo kongresui, rugs. mėn. 1926 (vz. „Tiesos Kelias“, n. 11 [1928] 683).

ir dvasiškių priedermė, tai yra taip pat Jūsų (pasaulininkų) priedermė, vis tiek kurios tautybės bebūtumėte; priedermė, kurią Jums įsakė garbingas apaštališkojo bendradarbiavimo Jūsų pašaukimas"[1]). Tas pat papa dar sako, jog papa nepolitikuoją. Jis tik tevaraą sielų išganymo ir Dievo garbės politiką, jeigu tai galima esą pavadinti politika. Bet tai nesanti politika, o tik visai tikybinis reikalas. Tik jeigu bet kuriuo būdu, po bet kokia priedanga, nors net politine, kyląs žmonių sieloms pavojus arba pavojus įžeisti Dievo garbę, tada šv. Tėvas nesvyruoją ir stoją ginti pavojuj atsidūrusias sielas ir Dievo garbę[2]).

f) Šv. tėvai nekartą įsikišo į ekonomiją ir politiką. Tai padaryta dėl to, kad ekonomija ir politika palietė tikybą ar dorovę. Taip, šv. tėvai pasmerkė ne vieną neteisingą valstybės įstatymą, antikrikščionišką įstaigą, antikrikščionišką politikos mokslą, ekonominę sistemą ir tt. Pavyzdžiu gali eiti politinis ir ekonominis liberalizmas, socializmas ir paskutiniais laikais „Action Française".

Jeigu kalbėsime apie ekonomines ir politines draugijas skyrium, tai pasakytina dar štai kas:

1) Ekonominės draugijos:

a) Ekonominės draugijos visai technikiniuose dalykuose tiesiog nepriklauso Bažnyčios.

b) Ekonominės draugijos vis dėlto priklauso Bažnyčios netiesiog, būtent, tikėjimo ir dorovės dalykuose.

c) Bažnyčia gali kištis į tuos ekonominės draugijos dalykus, kur paliečiama tikėjimas ar dorovė ir nepaklausius uždrausti katalikams būti toj draugijoj.

2) Politinės draugijos:

a) Bažnyčia stovi augščiau už visas politines partijas ir jų interesus ir nekenčia, kai kas šioj srity dangstosi Jos vardu, arba tam tikrai, specifiškai ar pažymėtai vadinasi katalikiška. Nes šv. tėvas Leonas XIII sako: „Neabejojama, kad politikos pozicija turi būti padoriai imama, būtent, teisingai ir neįžeidžiant teisingumo, tikrumoj turi būti vertinamos tos nuomonės, kurios atrodo įgyvendinamomis visuomenės gerovei. Bet Bažnyčią traukti prie partijų arba norėti su Jos pagalba nugalėti savo priešai yra nesąmoningas piktanaudojimas tikybos"[3]). Šv. tėvas

---

[1]) Discorso alla Federazione Italiana Homini Cattolici, 30 ott. 1926 (vz. „Tiesos Kelias", nn. 7—8 [1928] 485).

[2]) Discorso ai pellegrini della Isole Maltesi, 22 agosto 1929 (vz. „Osservatore Romano", n. 196 [1929] ir „Tiesos Kelias", n. 10 [1929] 216).

[3]) Litt. encycl. „Sapientiae", 10 ian. 1890: „Non dubium est, quin quaedam sit in genere politico honesta contentio, cum scilicet incolumi veritate iustitiaque certatur, ut opiniones re usuque valeant, quae ad commune bonum prae ceteris conducibiles videantur. Sed Ecclesiam trahere ad partes, aut omnino adiutricem velle ad eos, quibuscum contenditur, superandos, hominum est religione inteperanter abutentium".

Benediktas XV rašo: „Bažnyčia neturi būti niekeno maišoma su politinėmis partijomis ar joms tarnauti“ [1]).

b) Politinių draugijų tikslai, jų programos pagrįstoji pasaulėžvalga negali prieštarauti Bažnyčios mokslui ir jų priemonės negali laužyti katalikų sąžinės reikalavimų. Kitaip savaime negali prie jų priderėti katalikai. Bet ir tokios draugijos negali būti vadinamos katalikiškomis tikrąja prasme. Bent Bažnyčia nenori vadinti jų tuo vardu. Nes politinės draugijos turi labai plačią dirvą ir slydūs jų takai.

c) Politinės draugijos visai technikiniuose dalykuose visai nepriklauso Bažnyčios.

d) Politinės draugijos vis dėlto priklauso Bažnyčios netiesiog, būtent, tuose dalykuose, kur paliečiama tikyba ar dorovė.

e) Bažnyčia gali įsikišti į politinės partijos dalykus tada, kai paliečiami tikėjimo ar dorovės dalykai ir nepaklausius uždrausti katalikams dalyvauti toj partijoj. Taip uždraustos yra politinės liberalų ir socialistų draugijos.

Visi kalbėtieji ekonominių ir politinių draugijų dalykai natūrališkai išplaukia iš to, ką kalbėjome apie Bažnyčios ir ekonomijos ir politikos santykius. Todėl naujų įrodymų nebereikia.

3. Bažnyčia gali uždrausti dėtis į blogas draugijas ir to draudimo turi klausyti katalikai. Nes Bažnyčios dalykas yra saugoti žmonių dorovė ir įspėti jie bloguose dalykuose. Be to, šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Taip dideliame šiandienykščiame pavojuj, taip atkakliai puolant ant krikščionių vardo, Mes turime nurodyti pavojų, turime įvardyti priešus ir su jais, kiek galėdami, visais būdais kovoti, kad amžinai neprapultų Mums pavestieji ganyti ir J. Kristaus karalystė, Mūsų ginama, ne tik būtų ir visa pasiliktų, bet būtų papildyta naujais vaisiais visame pasauly“ [2]).

4. Bažnyčia gali įsakyti katalikams dėtis ar kurti geras draugijas, nes be jų katalikams sunku sėkmingai gyvuoti ir Bažnyčiai pasiekti savo tikslas ir tt.

5. Bažnyčia negali kištis į visai pasaulinius draugijų dalykus, nes tai ne Jos sritis.

7. Valstybė ir draugijos.

1. Valstybė negali uždrausti kurti draugijas. Nes draugijų laisvė yra, be kitko, įgimtosios teisės dalykas. O kas įgimta, to valstybė nieku gyvu negali atimti ar bent susiaurinti. Todėl

---

[1]) Lett. ai Vescovi del Portugalo, 18 dec. 1919: „La Chiesa non deve punto mescolarsi alle fazioni, ne servire ai partiti politici“.

[2]) Ep. encycl. „Humanum genus“, 20 apr. 1884: „In tam praesenti discrimine, in tam pertinacique christiani nominis oppugnatione, Nostrum est indicare periculum, designare adversarios, horumque consiliis atque artibus, quantum possumus, resistere ut aeternum ne pereant quorum Nobis est commissa salus; et Iesu Christi regnum, quod tuendum accessimus, non modo stet et permaneat integrum, sed novis usque incrementis ubique terrarum amplificetur“.

šv. tėvas Leonas XIII sako: „Nors privatinės draugijos yra valstybėj ir lyg jos dalys, valstybė vis dėlto bendrai ir savaime negali jų uždrausti. Nes dėtis į privatines draugijas žmogui leidžia įgimtoji teisė: valstybė įkurta yra įgimtajai teisei saugoti, o ne laužyti. Todėl jeigu ji (valstybė) uždraustų piliečiams dėtis į kulto draugijas, tai pati sau visai prieštarautų. Nes taip pati, taip privatinės draugijos yra to pat kilimo, kur žmonės savo įgimtimi yra socialiniai“ [1]).

2. Valstybė negali kliudyti draugijoms veikti. Nes jeigu į draugijas dėtis leidžia įgimtoji teisė, tai draugijų veikimas taip pat yra įgimtosios teisės dalykas. O kas įgimta, to valstybė negali paliesti. Be to, šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Valstybė tegloboja teisiai sueitas draugijas: tenesikiša į jų vidaus gyvenimą ir tvarką: gyvybės veiksnys pareina nuo vidujinio dėsnio ir labai lengvai jį užmuša išorinis smūgis“ [2]).

3. Valstybė savaime negali uždaryti draugijų. Pamatas yra tas pat, kur kalbėjome augščiau, būtent, valstybė negali atšaukti įgimtosios teisės. Be to, šv. tėvas Leonas XIII sako: „Nors privatinės draugijos yra valstybėj ir lyg jos dalys, valstybė vis dėlto bendrai ir savaime negali jų uždrausti. Nes dėtis į privatines draugijas žmogui leidžia įgimtoji teisė: valstybė įkurta yra įgimtajai teisei saugoti, o ne laužyti. Todėl jeigu ji (valstybė) uždraustų piliečiams dėtis į kulto draugijas, tai pati sau visai prieštarautų. Nes taip pati, taip privatinės draugijos yra to pat kilimo, kur žmonės savo įgimtimi yra socialiniai“ [3]).

4. Valstybė turi palengvinti, globoti ir padėti kurtis ir veikti draugijoms. Nes: a) Valstybė tam tikrai turi globoti savo valdinių įgimtąsias teises. b) Valstybė turi remti privatinę iniciatyvą. c) Valstybė turi rūpintis bendrąja visuomenės gerove. Tai, pasak šv. tėvo Leono XIII: „reiškia, kad... sąlygos būtų padarytos palankesnės įvairioms profesijoms ypatinga orga-

---

[1]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Nunc vero quamquam societates privatae existunt in civitate, eiusque sunt velut partes totidem, tamen universe et per se non est in potestate reipublicae ne existant prohibere. Privatas enim societates inire concessum est homini iure naturae: est autem ad praesidium iuris naturalis instituta civitas, non ad interitum: eaque si civium cultus sociari vetuerit, plane secum pugnantia agat propterea quod tam ipsa quam coetus privati uno hoc e principio nascuntur, quod homines sunt natura congregabiles“.

[2]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Tutetur hos reipublica civium coetus iure sociatos: ne trudat tamen sese in eorum intimam rationem ordinemque vitae: vitalis enim motus cietur ab interiore principio, ac facillime sane pulsu elidetur externo“.

[3]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Nunc vero quamquam societates privatae existunt in civitate, eiusque sunt velut partes totidem, tamen universe et per se non est in potestate reipublicae ne exsistant prohibere. Privatas enim societates inire consessum est homini iure naturae: est autem ad praesidium iuris naturalis instituta civitas, non ad interitum; eaque si civium cultus sociari vetuerit, plane secum pugnantia agat propterea quod tam ipsa quam coetus privati uno hoc e principio nascuntur, quod homines sunt natura congregabiles“.

nizacijų pagalba“.[1]) d) Šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Valstybė tegloboja teisiai suteitas draugijas“ [2]).

5. Valstybė turi su visomis draugijos lygiai elgtis. Taip, turi lygiai šelpti ar bent traktuoti visas teisias ekonomines, kultūrines ir politines draugijas. Čia negali būti: valdančioji partija—favoritas, o opozicija — vergai, vienos pasaulėžvalgos ar vadinamosios indiferentinės kultūrinės ar ekonominės draugijos — sūnūs, o kitos pasaulėžvalgos — podukros ir tt. Nes visi piliečiai, organizuotieji ir neorganizuotieji valstybės valdiniai, turi būti lygūs. Kitaip nusidedama, sulaužoma ar po kojų paminama išlyginamasis teisingumas. Todėl ir Lietuvos Vyskupų konferencija, 27—29 kovo 1928, sako: „Patikrinus, kad kituose kraštuose Katalikų Akcija apima taip pat katalikų ekonomines organizacijas, Konferencija nurodo, kad ir mūsų krašte katalikai turi dėtis į savas katalikų ekonomijos organizacijas, jos turi turėti lygias teises su kitomis ekonominėmis draugijomis ir turi teisės gauti pašalpų ir iš Vyriausybės, jei ji jų duoda kitoms ekonominėms organizacijoms“ [3]).

6. Valstybė neturi jokios valdžios tikybinių ar dvasinių draugijų atžvilgiu, arba paskutiniosios visai nepriklauso valstybės. Nes tikybinių ar dvasinių draugijų tikslas yra vyresnis už valstybės tikslą arba yra visai kitos srities—srities antagamtinės. Juo labiau valstybė negali uždaryti tikybinių ir dvasinių draugijų. Pamatas yra tas pat.

Jeigu tikybinės ar dvasinės draugijos kartais įžeistų valstybės teises, tai valstybė gali kreiptis į Bažnyčią, atkreipti Jos akį į tą negerovę ir Bažnyčia pati sutvarkys dalyką.

7. Valstybė tik tam tikrais atvejais tegali susiaurinti, sustabdyti, net neleisti kurti ar uždaryti tam tikras draugijas. Tai daryti gali dėl visuomenės gerovės ar kitų augštų motyvų. Ir tai:

a) Kai draugijos turi blogą tikslą, pav., įžeidžia viešą dorovę, gresia valdinių saugumui, drumsčia visuomenės ramybę ir tt. Nes tai ardo visuomenę. O valstybės dalykas yra saugoti visuomenės egzistencija ir gerovė.

b) Kai draugijos priemonės yra blogos, pav., fizinė prievarta ar jėga, teroras ir tt. Nes niekada negalima pateisinti macchiaveliškojo dėsnio, kad tikslas pateisintų priemones.

c) Kai draugijos įstatai sueina į koaliziją su kitais vyresniais įstatymais ar teisėmis, pav., įgimtąja teise, visuomenės gerove ir t. t. Nes čia vyresnis dalykas ima viršų ant menkesnio dalyko — paprasčiausias dėsnys.

Kalbamąjį dalyką šv. tėvas Leonas XIII nupasakoja štai kaip: „Kartais atsitinka, kad įstatymai teisiai priešinasi kalbamosios rūšies (privatinėms) draugijoms, būtent, jeigu jos siekia tai, kas aiškiai nesutinka su dorove, teisingumu ar valstybės gero-

[1]) Litt. ep. „Permoti Nos“, 10 iul. 1895.

[2]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Tutetur hos reipublica civium coetus iure sociatos“.

[3]) Vz. „Tiesos Kelias“, n. 4 (1928) 258.

ve. Tokiais atvejais valstybė teisiai gali neleisti joms kurtis. Taip pat teisiai gali uždaryti įkurtas. Bet vis dėlto ji turi labai atsargiai elgtis, kad piliečių teisės neatrodytų po kojų mindžiojamos ir... po viešos gerovės priedanga nebūtų uždrausta tai, ko protas nedraudžia. Nes įstatymų teklausytina tiek, kiek jie sutinka su sveiku protu ir konsekvenčiai su amžinąja Dievo teisė"[1]).

8. Katalikai ir draugijos.

1. Katalikai turi kurti ir dėtis į savo draugijas.

Kalbamojo dalyko pamatas yra, galima sakyti, dvejopas. Vienas — be draugijų katalikai negali patenkinti visų savo reikalų ir negali progresuoti. Antras—kitaip katalikų priešai paims ir amžinai turės viršų. Iš tikrųjų dekristianizacija arba nukrikščioninimas yra giliai įleidęs šaknis ir vis plečia savo nagus visame pasauly. Dekristianizuotos ar dekristianizuojamos valstybės — paskelbtas ar skelbiamas klaidingas šūkis: „Laisva Bažnyčia laisvoj valstybėj". Tai teoretinis Bažnyčios atskyrimo nuo valstybės šūkis, o praktikoj persekiojimas Bažnyčios. Dekristianizuoti ar dekristianizuojami valstybių įstatymai — katalikų dorovė išmesta laukan. Dekristianizuojamas pasaulinis mokslas — nebežiūrima į katalikų mokslą, katalikų mokslas boikotuojamas, neigiamas, su juo smarkiai kariaujama. Dekristianizuota mokykla — valstybės monopolizuojama, neutralizuojama, supasaulinama, subedievinama ir tt. Dekristianizuojama šeima — išleidžiamos civilinės jungtuvės arba, stačiai sakant, legalizuojamas viešas konkubinatas. Dekristianizuojama labdarybė—pakeičiama filantropija, arba atmetamas antagamtinis motyvas, skersuojama į Bažnyčios labdarybę ir tt. Dekristianizuojama spauda — leidžiami ir visaip brukami į rankas bedieviški ar bent vadinamieji indiferentiniai rašiniai, laikraščiai, knygos ir tt. Dekristianizuojama visa visuomenė — skelbiamas ir įgyvendinamas dėsnis: „Tikyba — privatinis dalykas", viešame ir valstybės gyvenime nesilaikoma katalikų tikybos ir dorovės ir tt. Dekristianizuojama stačiai ir nestačiai, viešai ir slapta, atskirai ir organizuotai. Dekristianizacijos darbą dirba didžiausios gaujos įvairiausių spalvų asmens, pav., bedieviai, masonai, liberalai, socialistai, teosofai, materialistai, pozityvistai, indiferentai ir tt. Valandomis atrodo, lyg viso pragaro galybės apspito pasaulį, šaukia ir klykia, drasko katalikų kūną, siurbia brangų jų kraują, smaugia dvasią...

---

[1]) Litt. encycl. „Rerum novarum", 15 maii 1891: „Incidunt aliquando tempora cum ei generi communitatum rectum sit leges obsistere: scilicet si quidquam ex instituto persequatur, quod cum probitate, cum iustitia, cum reipublicae salute aperte dissideat. Quibus in casibus iure quidem potestas publica, quominus illae coalescant, impediet: iure etiam dissolvet coalitas: summam tamen adhibeat cautionem necesse est, ne iura civium migrare videatur, ne... quidquam per speciem utilitatis publicae statuat, quod ratio non prohibet. Eatenus enim obtemperandum legibus, quoad cum recta ratione adecque cum lege Dei sempiterna consentiant".

Kas peršauks šetono himną? Kas pergalės piktosios dvasios jėgas? Atsakymas tėra vienas, būtent, tik mes patys, katalikai. Tik tai padarysime susiorganizavę. Teisingai sako vysk. J. Staugaitis: „Katalikų priešai smarkiai kovoja su Bažnyčia. Kovoja gerai organizuoti. Organizuotam priešininkų puolimui atremti Bažnyčia negali pasitenkinti tuo, kad jinai nuo amžių žinomomis priemonėmis veikia į atskirų žmonių sielas. Prieš organizuotą puolimą reikia organizuotai gintis arba net patsai priešininkas pulti, kad padarius jį nekenksmingą... Priešininkas, gudriai apsidengęs atskirų luomų ir sluoksnių reikalų skraiste, lenda į parapiją ir demoralizuoja krikščionis. Čia atsirado būtinas reikalas visus katalikus organizuoti į žmonių lytį, profesiją, luomą, net amžių. Šiandien mums reikia prieiti prie to, kad neorganizuotų katalikų visiškai nebeliktų. Jei kiekvienas katalikas stovės po jo luomo, profesijos, amžiaus vėliava, tai priešininkas, nerasdamas sau naujokų, priverstas bus trauktis iš pozicijos“ [1]). Kard. Maffi rašo: „Prieš priešus, kurie puola susiglaudę į eiles ir apgalvota taktika, reikia eiti ne atskirai ir iš lėto, kur tikrai reikia būti nugalėtam, bet, atbulai, susiglaudus į krūvą ir stipriai disciplinuotai, kam šypsosi pergalė“ [2]). Šv. tėvas Leonas XIII sako: „Visi šios nepadorios ir slaptos sąjungos (masonerijos) nariai padavė kits kitam ranką ir kursto kits kitą daryti bloga. Tokiam dideliam puolimui reikia lygios kovos, būtent, visiems geriesiems žmonėms reikia susidėti į gausiausią sąjungą“ [3]). „Gražus dalykas yra įvairiausios draugijos, kurios šiandien sėkmingai kuriamos kiekviename visuomenės sluogsny, labiausiai darbininkų, savišalpos, apsaugos, literatūros, meno ir į jas panašios, ir kadangi jas formuoja gera moralinė ir religinė dvasia, tai yra tikrai vaisingos ir tikslios... Ji (masonerija) konfiskavo viešos labdarybės šaltinius: jūs pasirodykite su privatinės meilės iždu. Ji labdarybės įstaigas atidavė į savo sekėjų rankas: jūs labdarybę paveskite katalikiškoms įstaigoms. Ji atidaro ir laiko ištvirkimo namus: jūs rūpinkitės atidaryti ir laikyti prieglaudas esamiems pavojuj pasileisti... Ji savišalpos ir kredito įstaigas įkūrė savo šalininkams: jūs taip pat darykite ne tik savo broliams, bet visiems reikalingiems. Tuo parodysite, kad tikra ir nesuteršta meilė yra duktė to, kurio rankose yra saulės tekėjimas ir lytus taip teisingųjų, taip nusidėjėlių naudai... Ji daugina savo ložas: jūs dauginkite katalikiškas kuopas ir parapinius komitetus, padėkite labdarybės ir pamaldžioms

---

[1]) Laiškas 1928 m. („Jaunimo Vadas“, n. 3 [1928] 2).

[2]) Pastorale „Azione Cattolica“: „Contro nemici che assalgono serrati e con tattiche meditate, ecco la necessità di marciare ora noi non isolati a facili pede e a sicure scontitte, e invece compatti e fermi in quelle discipline, alle quali sono arride la vittoria“.

[3]) Ep. encycl. „Humanum genus“, 20 apr. 1884: „Asseclae eius universi nefario quodam foedere et occulta consiliorum communitate iuncti operam sibi mutuam tribuunt, et alteri alteros ad rerum malarum excitant audaciam. Oppugnatio tam vehemens propugnationem postulat parem: nimirum boni omnes amplissimam quamdam coeant opus est et agendi societatem et precandi“.

draugijoms“ [1]). „Negalima nė įsivaizduoti, kiek daug visur pakiltų gerovė, įgyvendinus ramybę, pavarius į priekį literatūrą, įkūrus ir paplėtus, kaip įsakėme, krikščioniškas ūkininkų, darbininkų ir pramonininkų draugijas. Jos padėtų išnaikinti per didelius procentus ir praplėstų naudingų darbų lauką“ [2]). „Kadangi bendri pasitarimai ir pavyzdžiai sutvirtina ir uždega dvasią veikti ir dirbti tikybos naudai, tai labai patarnausite katalikiškiems ir visuomenės reikalams, jeigu raginsite ir padėsite pasauliniukams, labiausiai jaunuomenei, susidėti į krikščioniškas draugijas. Paskutiniąsias Mes labai giriame; nes jos taip rūpinasi tikybos reikalais ir padėti vargšams, taip mažina pasisekimą tų draugijų, kurios, piktanaudodamos viešos labdarybės vardą, labai prieštarauja Bažnyčios ir valstybės gerovei“ [3]).

2. Niekas neturi teisės persekioti katalikiškų draugijų. Nes: a) Katalikai turi tokią pat teisę dėtis į draugijas, kaip ir kiti. Tai daryti gali įgimtąja ir kitomis teisėmis. b) Šv. tėvas P i j u s X rašo: „Labai smerktina būtų nebičiuliškai persekioti visai katalikiškos draugijos — atbulai, šis dalykas yra visaip padėtinas ir keltinas į augštį — ar stengtis turėti ir lyg įsakytinai įsakyti vadinamosios tarpkonfesionalinės draugijos“ [4]).

3. In specie katalikai turi kurti ir dėtis į šias, pav., katalikiškas draugijas:

---

[1]) Ep. „Custodi di quella“, 8 dic. 1892: „Bella cosa sono le svariatissime società, che oggi in ogni ordine di sociale attinenza con fecondità prodigiosa sorgono da per tutti: società operare: di mutuo soccorso, di previdenze, di lettere, di arti, e simiglianti, e quando siano informate da buono spirito morale e religioso, tornano certamente proficue e opportune... Essa ha confiscato il patrimonio della publica beneficenza: e voi supplite col tesoro della privata carità. Nelle mani de'suoi adepti ha ella messo le Opere pie: e voi quelle che da voi dipendono affidatele a cattolici istituti. Ella apre e mantiene case di vizio: e voi fate il possibile per aprire e mantenere ricoveri all'onesta pericolante... Società di mutuo soccorso ed istituti di credito sono fondati da lei a pro de'suoi partigiani: e voi fate altrettanto non solo pei vostri fratelli, ma per tutti gl'indigenti, mostrando che la vera et schietta carità è figlia di Colui, che fa sorgere il sole e cadere la pioggio sui giusti e sui peccatori... Ella moltiplica le sue logge: e voi moltiplicate circoli cattolici e comitati parrochiale, promuovete associazioni di carità e di preghiera“.

[2]) Ep. ap. „Praeclara“, 20 iun. 1894: „Fingi vix animo potest, quatenus ubique gentium repente foret ad omnem excellentiam prosperitatemque cursus, constituta tranquilitate et otio, incitatis ad incrementa litteris, conditis insuper auctisque christiano more, secundum praescripta Nostra, agricolarum, opificum, industriorum consociationibus, quarum ope et forax reprimatur usura, et utilium laborum campus dilatetur“.

[3]) Ep. „Litteras a vobis“, 2 iul. 1891: „Quoniam consiliis exemplisque mutuis confirmantur animi et ad fortia pro religione agenda perpetiendaque inflammantur, merebitis idcirco optime de re catholica et publica, si hominibus laicis, iuvenibus praesertim, suasores auctoresque eritis ut in societates christiano instituto coeant. Has crebra Nos hortatione laudavimus, quippe quae, quum curandis religionis rationibus et egenorum utilitatibus promovendis studeant, tum omni ope efficacitatem minuant earum consociationum, quae publicae caritatis appellatione abusae, Ecclesiae et civitatis bono valde adversantur“.

[4]) Ep. encycl. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Valde improbandum foret inimice insectari consocietates mere catholicas—quod genus contra omni est ope adiuvandum ac provehendum—atque adhiberi velle et quasi imponere interfonfessionale, quod aiunt, genus“.

1) Jaunuomenės. Nes:

a) Jaunuomenė yra silpna. Bet jos dvasia yra labai laksti — veržiasi ir veržiasi kažin kur. Todėl jaunuomenė jaučia, kad reikia kitų pagalbos ir instiktyviai linksta į krūvą su kits kitu. Be to, jaunuomenės amžius maža teturi egoistinių aistrų. Todėl lengvai supranta socialines žmogaus priedermes. Čia taip pat natūrališkai jaunuomenė veržiasi į draugijas. Jeigu katalikai nepriglaus jaunuomenės, tai priglaus kiti. Bet kiti nuves ją kreivais keliais — keliais netikėjimo, nedorovės, antikatalikiškais ar bent indiferentizmo. Sudiev tada su jaunimu!

b) Jaunuomenė tebėra nepritirusi ir aistros beprotiškai ją drasko, svaido. Todėl jaunuomenė yra pastatyta didžiausiame tikėjimo ir dorovės pavojuj, kur per visą gyvenimą nebėra tokios dienos. Taigi reikia gelbėti jaunimas.

c) Jaunuomenė gyvena dvasios krizio periodą—periodą, kur bręsta kūnas ir dvasia. Pati dvasia yra minkštutė: kur nori, ten palenksi. Jaunuomenė yra medžiaga, iš kurios geras žmogus artistas menininkas gali padirbti geriausią ir gražiausią kūrinį. O nuo šių žmogaus dienų pareina visas žmogaus gyvenimas. Todėl Šv. Raštas rašo: „Jaunikaitis, įpratęs į savo kelią, ir pasenęs nuo jo neatsitraukia“ [1]). O lietuvių patarlė sako: „Ką jaunas pasėsi, tą senas nupjausi“.

d) Jaunuolis myli visa tai, kas kilnu, gražu, šventa. Statykime jam prieš akis vis kilnu, šventa, ideališka ir gražu — jis toks ir pasidarys. To nepadarysi, tai nuklymps į gyvenimo purvus — užaugs egoistiškas, materialistas ir tt. Duoti jaunimui ką kilnu ir idealu geriausia gali organizuotas katalikiškas auklėjimas.

e) Šiandien šeima ir mokykla visai ar bent tiksliai nebeįstengia tinkamai išauklėti jaunuomenės. Reikia gelbėti jaunimas. Pagalbos Nojaus laivas — katalikiškos organizacijos.

f) Jaunuomenė turi būti auklėjama — auklėjama morališkai, protiškai ir sociališkai [2]). Todėl Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Niekada nesiliaujame rekomendavę tai, kad (jaunimas) būtų auklėjamas morališkai, intelektuališkai ir sociališkai“ [3]). „Mes pirmiausia norime padaryti visa tai, kas reikia padaryti, būtent, norime, kad jaunuomenė būtų auklėjama labiausiai tikybiškai ir paskiau morališkai, intelektuališkai, kultūriškai ir sociališkai, kas padeda dvasinei gerovei ir ją papildo“ [4]). Svarbiausias ir vyriausias auklėjimas yra morališkasis. Nes Šv. Tėvas Pijus XI

---

[1]) Patarl. 22, 6.

[2]) Jaunimo draugijos negali vesti politikos. Bet jaunimas vis dėlto reikia parengti politikos gyvenimui; nes, be kitko, Šv. Tėvas Pijus XI sako, jog „jaunuomenė reikia parengti tam, kad galėtų geresniu būdu vesti politiką“ (devono preparare i giovani a far della politica il meglior usu).

[3]) Discorso alla Gioventù Cattolica Romana, 26 giugno 1927: „Non ritiniamo mai di raccomandare la preparazione morale, intelletuale e sociale“.

[4]) Discorso alla Gioventù Cattolica di Roma, 1922: „Noi vogliamo innanzi tutto fare quello che devesi fare: vogliamo cioè la formazione e la preparazione della Gioventù religiosa anzitutto, e poi morale, intellettuale, culturale, sociale siccome aiuto e complimento del bene spirituale“.

sako, jog krikščioniškasis sąžinės auklėjimas „turi eiti pirma bet kurio kito veikimo“ [1]). Morališkasis auklėjimas turi būti tikybiškas. Kalbamoji tikyba turi būti tikrai pažymėta, atsieit, protestantų, pravoslavų, katalikų ir tt. Atbulai, neužtenka auklėti stačiai krikščioniškai. Nes daug yra krikščionių tikybų. Jos daug dalykų nesutinka su viena kita: ką viena tvirtina, kita neigia ar kitaip mano. Be to, auklėjimo tikyba turi būti teisinga, nes tik tiesa teturi teisę egzistuoti ir tegali patenkinti žmogaus protą. Tokia tikyba tėra viena, būtent, katalikų. Todėl jaunuomenė turi būti auklėjama katalikiškai. „Katalikui“, sako šv. tėvas Leonas XIII: „viena katalikų tikyba tėra teisinga. Todėi niekis jam yra tos tikybos ir dorovės mokslas, kurs kyla ne iš giliausios katalikiškos išminties“ [2]).

g) Jaunuomenė reikia mokyti ir supažindinti su šiandienykštėmis bent svarbesnėmis gyvenimo ir mokslo problemomis. Šiaipjau mokslas turi būti persisunkęs katalikų mokslo ir dvasios. Čia dar daugiau pasaulėžvalgos dalykų sutiksime. Todėl katalikų jaunuomenė turi būti mokoma katalikiškai.

h) Idealinės draugijos užgniaužia žmogaus savimeilę, liepia atsižvelgti į kitus ir neleidžia visai užsidaryti savy. Organizacijos ryšiai lygius padaro turtuolį ir beturtį, gabų ir negabų ir tt.

i) Tikybiškos organizacijos yra geriausia priemonė brėstančio jaunimo melancholijai (kas dažnai atsitinka) pašalinti. Nes kame kilnūs idealai, rimtas darbas, ten nėra vietos nusiminimui.

1) Be pasaulėžvalgos ir idealizmo nelauk nesulauksi jaunuolio rimto mokslo vyro. Nes pasaulėžvalga yra visų dalykų versmė: tiesos ieškojimo gelmės, kūrybos pradai, studijų meilė ir tikrasis gyvenimo rimtumas. Be jos jaunuomenė išsigims.

m) Lietuvos vyskupų konferencija 27—29 kovo 1928 sako: „Susipažinus su katalikų jaunimo organizacijomis, Konferencija pabrėžė, kad jaunimo švietimas ir dorovinimas turi būti tikybinis, kad katalikų dvasiškija turi laikyti darbą katalikų jaunimo organizacijose, kaip antai: Pavasarininkuose, Ateitininkuose, savo pastoracijos dalimi, kad katalikų jaunimo organizacijos yra dalis Katalikų Akcijos, esančios episkopato žinioje“ [3]).

Lietuvos Bažnytinės Provincijos arkivyskupas ir vyskupai, laišk. 1 sausio 1928 m., rašo: „Naujose Bažnyčios ir Valstybės sąlygose katalikiškųjų draugijų gyvenimas turi suvaidinti nepaprastą vaidmenį. Pirmiausia reikia kreipti domės į jaunuomenę. Pas mus gražiai klėsti Bažnyčios globoje „Pavasarininkų“

---

[1]) Discorso alla Gioventù Cattolica Romana, 21 ott. 1923: „Deve precedere tutte le altre attività“.

[2]) Ep. encycl. „Affari vos“, 8 dec. 1897: „Catholico homini una atque unica vera est religio catholica proptereaque nec morum is potest, nec religionis doctrinam ullam accipere vel agnoscere, nisi ex intima sapientia catholica petitam ac depromptam“.

[3]) Vz. „Tiesos Kelias“, n. 4 (1928) 258.

Sąjunga. Ji savo vėliavoje išrašė kilnų obalsį tarnauti „Dievui ir Tėvynei". Toje išsišakojusioje organizacijoje turėtų tilpti visas katalikiškas ir tautinis jaunimas" [1]).

Lietuvos Bažnytinės Provincijos arkivyskupas ir vyskupai, laišk. 13 lapkr. 1928, rašo: „Bažnyčia ir tiesioginiai turi visuomet tiesti jaunimui galingos ir nuolatinės savo globos ranką, pasinaudodama ne vien grynai bažnytinės pastoracijos priemonėmis, bet ypač įtraukdama jaunus žmones į tinkamas jų amžiui ir padėčiai organizacijas bei pamaldžias draugijas, kurias pataria ir Šv. Tėvas savo laiške. Jei čia kalbama apie jaunimo organizacijas, tai suprantama aiškiai katalikiškos organizacijos, kaip antai „Angelo Sargo", „Pavasarininkų", „Ateitininkų" sąjungas, nes tik jos tikriau gali įsąmoninti ir palaikyti jį katalikybės ir dorovės dvasioj"... Kadangi aiškiai katalikiškos organizacijos gali labai daug prisidėti prie jaunimo tikybinio įsąmoninimo ir dorovinio išauklėjimo, tai tokias organizacijas, žinoma, turėtų remti ne vien dvasiškija ir visi katalikai, bet ir valstybė, kuri iš gerai išauklėtų katalikų jaunuolių susilauks taip pat gerų krašto piliečių" [2]).

n) Kongregacija S. Officii griežtai pasmerkė tas mišrias, t. y. katalikų ir nekatalikų jaunimo draugijas, kurios, intelektuališkai ir morališkai auklėdamos, auklėja natūrališkai, o ne tikybiškai ir katalikiškai, ir rašo: „Krikščioniškai mokykite ir stiprinkite savo abiejų lyčių jaunimo draugijas ir kurkite kitas tokios pat rūšies draugijas" [3]).

Jeigu kalbėsime smulkiau, tai organizuoti reikia šiaipjau jaunimas, mokiniai, studentai ir tt.

Mokinių ir studentų organizavimo pamatas, be ką tik kalbėtųjų bendrųjų jaunuomenės organizacijų dalykų, yra šis: a) Mokiniai ir studentai turi tam tikrus kultūros ir kitus reikalus, susijusius su mokyklos gyvenimu. b) Mokiniai ir studentai nori šiek tiek laisviau padirbėti. Organizacijos — savarankiškas darbas. c) Organizacijos didina mokinių ir studentų mokslą ir dorovingumą. d) Neleisi mokiniams ar studentams viešai organizuotis, tai jie susiorganizuos slapta. O tai negera ir nepedagokiška — gali įklimpti į balas, nėra priežiūros ir tt. e) Vyskupų ir Vienuolių kongregacija rašo: „Tam tikrai tebūna rūpinamasi, kad tikybos mokytojais gimnazijose — jų pareigos yra tikrai labai svarbios ir naudingos — būtų skiriami kunigai, žymūs ne tik mokslu, bet taip pat dorove, kur uoliai atliktų savo pareigas ir, be to, veizėtų, kad jaunuomenė susidėtų į pamaldžias Šv. P. Marijos kongregacijas, Šv. Jėzaus Širdies ar Šv. Rožančiaus so-

[1]) Vz. „Tiesos Kelias", (ofic. dal.) n. 2 (1928) 38.

[2]) Vz. „Tiesos Kelias", (ofic. dal.) n. 12 (1928) 175.

[3]) S. C. S. Off., ep. ad locorum Ordinarios, 5 nov. 1920: „Quae autem sunt apud Vos iuvenum ex utroque sexu sodalitates, eas Vos christiano spiritu et robore instruite, aliasque excitate generis eiusdem".

dalitetus ir dažnai ir pamaldžiai lankytų atgailos ir eucharistijos sakramentus“ [1]).

2) Mokytojų. Juos organizuotis verčia ne tik profesiniai, bet taip pat idejiniai pasaulėžvalgos motyvai. Nes mokytojai turi reikalą su jaunais žmonėmis, kurie turi būti ne tik mokomi, bet ir auklėjami. O auklėjimas turi būti idejinis, būtent, morališkas, tikybiškas ir katalikiškas. Tai aiškūs tikybiniai ir katalikiški reikalai. Taigi.

3) Labdarių. Nes tikra labdarybė tėra ta, kuri kyla iš meilės artimo ir turi antagamtinį tikslą. O pasaulinė labdarybė teturi altruji stinį tikslą ir dažnai neina katalikų mokslo keliais ar nesilaikoma jo metodų. Todėl net indiferentiškoji labdarybė negali gauti antagamtinio atpildo. Be to,Panevėžio Vysk. K. Paltarokas, laišk. vyskupijos kunigams ir tikintiesiems, 25 sausio 1929, rašo: „Reikia būtinai, kad visose parapijose, didelėse ar mažose, būtų organizuojama labdarybė, kad tikėjimo bendrumas virstų meilės sąjunga“ [2]). Kauno Arkivyskupas Metropolitas J. Skvireckas, laišk. tikintiesiems, 7 kovo 1927: „Viena gražiausių ir visame pasauly labai prasiplatinusių... labdarybės draugijų yra taip vadinamos šv. Vincento Pauliečio Konferencijos. Todėl šiandien primindami jums, mylimiausieji, pareigą mylėti savo artimus šelpiant pavargėlius, Mes pareiškiame ypatingą savo tikėjimą, kad jūs panaujinę ir sutvirtinę savo pasiryžimą eiti į pagalbą savo silpnesniesiems broliams, suvienytumėte savo gerus norus ir pastangas ir imtumėtės to šelpimo darbo bendromis pajėgomis. Mes norėtumėm, kad vadovaujant jūsų dvasiškiams vadovams jūs sudarytumėt visur pas save ar tos pačios šv. Vincento Pauliečio ar kurios kitos labdaringos draugijos skyrius, kad susibūrę į tokias draugijas, jūs uoliau imtumėtės steigti visupirma prie savo bažnyčių prieglaudas visų apleistiems seneliams ir tų draugijų narių tarpe atsirastų pasišventusių artimo meilės pilnų sielų, kurios vardan Kristaus meilės kiekviename ir jūsų sodžiuje imtų lankyti labiausiai apleistas beturčių grinteles, kur daugiausia kenčiama ir vargstama, ir visur neštų broliškos pašalpos ar bent krikščioniškos paguodos žodį“ [3]). Galop, šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Čia nenorime nutylėti tos draugijos, kurios vardas kyla nuo jos tėvo Vincento ir kuri išgarsėjo savo gražumu ir pavyzdžiu ir labai daug gero padarė žemesnio luomo žmonėms. Ji dirba ir nori padėti beturčiams ir vargšams. Tai

---

[1]) S. C. Ep. et Reg. (ad Ep. Hungariae), 28 maii 1896: „Peculiari itidem modo curent, ut doctrinae christianae in gymnasiis praeceptores, quorum officium sane gravissimum et perquam utile est, eligentur sacerdotes non minus doctrina quam vitae integritate conspicui, qui de mandatum sibi munus diligenter exequantur, et praeterea adolescentibus auctores sint, ut piis Congregationibus Beatae Mariae Virginis, vel Sodalitatibus Ssmi Cordis Iesu vel Sanctissimi Rosarii nomen dent, et sacramenta poenitentiae et Eucharistiae saepius devoteque suscipiant“.

[2]) Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 2 (1929) 31.

[3]) Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 3 (1927) 29.

daro nuostabiu paprastumu: juo kas dedasi mažesnis, juo labiau tinka krikščioniškai labdarybei ir padeda sėkmingiau pašalinti neturtą“ [1]).

4) Darbininkų. Nes:

a) Darbininkų klausimas — socialinis klausimas. Jis būtinai turi būti sprendžiamas ir išspręstas. Tam dalykui neužtenka vien ekonominių priemonių. Ne; reikia dar tikybinių. Tuodu veiksniu turi eiti rankas susiėmusiu, arba drauge, santaikoj, lygiagrečiai, vienas antrą palaikydamu, vienas antrą papildydamu. Be to, kalbamajam klausimui išspręsti tarnauja darbininkų draugijos. Bet kadangi jam išspręsti reikia, be kitko, taip pat tikybinių priemonių, tai darbininkų draugijos turi būti tikybinės, o katalikų katalikiškos.

b) Lietuvos Bažnytinės Provincijos arkivyskupas ir vyskupai, laišk. Lietuvos katalikams, 14 lapkr. 1928 m., rašo: „Jūs, liaudies žmonės—ūkininkai ir darbininkai — negalite rankas sudėję ramiai ir abejingai žiūrėti į gyvenimą. Šiandien tame gyvenime smarki eina kova prieš Dievą iš vienos pusės, už Dievą — iš kitos. Toj kovoj Jūs nepasiliksite nepaliesti; kovos sūkurys pagaus Jus ir nuneš ten, kame jau nebebus kalbos apie Dievą. Bet žinokite, kad, kur nėra Dievo, ten nėra ir laimės ne tik amžinos, bet ir laikinosios. Jūs tegalite išsilaikyti, tik susispietę į katalikiškas organizacijas. Jose rasite ir savo dvasiai peno ir paramos šios žemės reikaluose. Todėl prie katalikiškų organizacijų visi privalote prisidėti. Raginame Jus į tai ne tik mes Jūsų Ganytojai, bet per mus ir patsai Šv. Tėvas“ [2]).

c) S. C. Concilii rašo: „Bažnyčia pripažįsta ir tvirtina, kad darbdaviai ir darbininkai turi teisę kurti profesines draugijas, atskiras ar bendras, ir jose mato sėkmingą priemonę socialiniam klausimui išspręsti... Bažnyčia šiandienykštėj būklėj kurti kalbamąsias profesines draugijas laiko morališkai reikalinga... Bažnyčia ragina kurti tokias profesines draugijas“ [3]).

d) Šv. tėvas Leonas XIII sako: „Kadangi socializmo sekėjai ieškomi iš šiaipjau vertelkų ir darbininkų, kurie galimi

---

[1]) Ep. encycl. „Humanum genus“, 20 apr. 1884: „In quo genere silere hoc loco nolumus illam spectaculo exemploque insignem, de populo inferioris ordinis tam praeclare meritam societatem, quae a Vincentio patre nominatur. Cognitum est quid agat, quid velit: scilicet tota in hoc est, ut egentibus et calamitosis suppetias eat ultro, idque sagacitate modestateque mirabili: quae quo minus videri vult, eo est ad caritatem christianam melior, ad miseriarum levamen opportunior“.

[2]) Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 12 (1928) 186.

[3]) S. C. Concilii, litt. ad Episcopum Insulensem, 5 iun. 1929. „L' Église reconnaît et affirme le droit des patrons et des ouvriers de constituer des associations syndicales, soit séparées, soit mixtes, et y voit un moyen efficace pour la solution de la question sociale... L' Église, dans l'état actuel des choses, estime moralement nécessaire la constitution de telles associations syndicales... L' Église exhorte à constituer de telles associations syndicales“.

lengviausiai suvylioti turtų viltimi ir pažadais, tai tikslu yra padėti darbininkų draugijoms. Jos, padedamos tikybos, visus savo narius padaro pasitenkinusius savo likimu ir apkenčiančius darbą ir paspiria ramiai gyventi“ [1]). „Darbininkai, nors savo būklės atžvilgiu yra labiausiai verti labdarybės ir paguodos, tačiau labai daug kenčia vylių ir apgaulės. Todėl, kiek begalima, reikia jiems padėti ir raginti dėtis į doras draugijas, kad nebūtų nuvesti į blogas“ [2]). „Galop, darbdaviai ir patys darbininkai daug gali padaryti kalbamajame dalyke tomis įstaigomis, kurios sėkmingai padeda vargšams ir išlaiko tvarką kits kito atžvilgiu. Čia įskaitytinos yra savišalpos sodalicijos, įvairios įstaigos, įkurtos privatinių asmenų greitame reikale, negalioj, nelaimėj darbininkams, darbininko našlei ir vaikams padėti: vaikų, mergaičių, jaunuomenės ir senelių globos įstaigos. Bet pirmąją vietą užima verslo sodalicijos, kur įeina mažne visa kita. Senovėj ilgai gerai gyveno cechai. Iš tikrųjų jie davė gausiausią naudą ne tik savo nariams, bet taip pat patiems verslams, ką liudija labai daug paminklų. Šiandien kultūringame amžiuj, gimus naujiems įpročiams, padidėjus kasdieninio gyvenimo reikalams, tikrai reikia įkurti darbininkų sodalicijos. Paprastąja kalba kalbant, susidėti į tas draugijas, ar vien darbininkų ar abiejų luomų mišrias, yra geras dalykas: reikia trokšti, kad tos draugijos augtų gausingumo ir veiklumo atžvilgiais. Nors apie jas nekartą jau kalbėjome, čia dar pasakysime, jog jų labai reikia ir teisiai į jas dedamasi: taip pat reikia pasakyti, kurio mokslo jos turi laikytis ir ką veikti. Tokiose aplinkybėse krikščionims darbininkams tenka pasirinkti: ar įsirašyti į tas draugijas, kur tikybai yra pavojus, ar patiems susiorganizuoti ir sujungti savo jėgas, kad drąsiai galėtų nusikratyti neteisingo ir nepakeliamo jungo. Kas tik iš širdies nori išgelbėti vyriausią žmogaus gera iš gręsiančio pavojaus, negali abejoti, kad reikia pasirinkti antrasis išėjimas“ [3]). „Aiškiai yra įsitikrinta, kiek daug

---

[1]) Ep. encycl. „Quod Apostolici“, 28 dec. 1878: „Cum socialismi sectatores ex hominum genere potissime quaerantur, qui artes exercent vel operas locant, quique laborum forte per... divitiorum spe ac bonorum promissione facillime alliciuntur, opportunum videtur artificum atque opificum societates fovere, quae sub religionis tutela constitutae omnes socios sua sorte contentos operumque patientes efficiunt, et ad quietam ac tranquillam vitam agendam inducunt“.

[2]) Ep. encycl. „Humanum genus“, 20 apr. 1884: „Qui mercede manuum inopiam tolerant, praeterquam quod ipsa eorum conditione uni ex omnibus sunt caritate solatioque dignissimi, maxime praeterea patent illecebris grassantium per fraudes et dolos. Quare iuvandi sunt maiore qua potest benegnitate, et invitandi ad societates honestas, ne pertrahantur ad turpes“.

[3]) Litt. encycl. „Rerum novarum“, 15 maii 1891: „Postremo domini ipsique opifices multum hac in causa possunt, iis videlicet institutis, quorum ope et opportune subveniatur indigentibus, et ordo alter propius accedat ad alterum. Numeranda in hoc genere sodalitia ad suppetias mutuo ferendas: res varias, privatorum providentia constitutas, ad cavendum opifici, itemque orbitati uxoris et liberorum, si quid subitum ingruat, si debilitas afflixerit, si quid humanitus accidat; instituti patronatus pueris, puellis, adolescentibus natuque maioribus tutandis. Sed principem locum obtinent sodalitia artificum, quorum complexu fe-

reiškia šventos meilės kurstomos ir mokomos katalikiškos įstaigos, darbininkų sodalicijos, savišalpos ir kitos į jas panašios draugijos beturčių vargui pašalinti ar prasčiokėliams teisingai išauklėti. O tie, kurie joms pataria ar jas veda, duoda pinigų ar šiaip jau padeda, tikriausiai labai daug patarnauja tikybai ir savo piliečiams; nes nuo jų (draugijų) pareina daugelio gerovė, net amžina" [1]). „Dedantis į draugijas, reikia uoliausiai žiūrėti, kad nebūtų suklysta. Tai įvardytai suprasti norime apie darbininkus. Jiems tikrai pridera teisė dėtis į sodalicijas, kur pritaria Bažnyčia ir neprieštarauja įgimtis. Bet labai svarbu, su kuo susidedama, kad užuot naudos nepatektų į pavojų kur kas svarbesnė gerovė. Kalbamajam pavojui užbėgti už akių geriausia priemonė yra ta, kad jie patys sutartų niekada ir niekame nepaminti po kojų teisingumo. Jeigu kurią draugiją tvarko tiesos nesilaikantieji asmens, ne tikybos draugai arba bičiuliai ir jų aklai klausoma, tai ji daug viešai ir privatiškai gali pakenkti, tik nieku gyvu ne gera padaryti" [2]). Šv. tėvas Pijus X rašo: „Platink ir vesk, kaip iki šiolei darei, Brangus Sūnau, ne tik visai ekonominės draugijas, bet taip pat joms artimas kitas, profesines darbininkų ir darbdavių sąjungas, kurių tikslas yra palaikyti geri abiejų šalių santykiai; sekretoriatus, kur duoda teisės ir administracijos patari-

---

re cetera continentur. Fabrum corporatorum apud maiores nostros diu bene facta constitere. Revera non modo utilitates praeclaras artificibus, sed artibus ipsis, quod perplura monumenta testantur, decus atque incrementum peperere. Eruditiore nunc aetate, moribus novis, auctis etiam rebus quas vita quotidiana desiderat, profecto sodalitia opificum flecti ad praesemtem usum necesse est. Vulgo coiri eius generis societates, sive totas ex opificibus conflatas, sive ex utroque ordine mixtas, gratum est: optandum vero ut numero et actuosa virtute crescant. Etsi vero de iis non semel verba fecimus, placet tamen hoc loco ostendere, eas esse valde opportunas, et iure suo coalescere: item qua illas disciplina uti, et quid agere oportet. Hoc rerum statu, alterutram malint artifices christiani oportet, aut nomen collegiis dare, unde periculum religioni extimescendum: aut sua inter se sodalitia condere, virosque hoc pacto coniungere, quo se animose queant ab illa iniusta ac non ferenda oppressione redimere. Omnino optari hoc alterum necesse esse, quam potest dubitationem apud eos habere, qui nolint summum hominis bonum in praesentissimum discrimen coniicere?".

[1]) Ep. encycl. „Caritatis providentiaeque", 19 mart. 1894: „Sancta movente et docente caritate, quantam catholica instituta, sodalitia artificum, mutuae opitulantium consociationes, id genus plura, vim habeant virtutemque vel ad leniendas tenuiorum aerumnas vel ad infirmam plebem recte erudiendam, apertum experiendo est: qui autem consilium aut auctoritatem, pecuniam vel operam ad ista conferant in quibus vertitur multorum salus, etiam sempiterna, si verissime de religione et de civibus suis promerentur egregie".

[2]) Ep. „Longinqua oceani", 6 ian. 1895: „De ineundis quoque societatibus diligentissime videndum ne quis errore fallatur. Atque hoc intelligi nominatim de opifibus volumus: quibus profecto coire in sodalitia, utilitatum sibi comparandarum gratia, ius est, libente Ecclesia, nec repugnante natura; sed vehementer interest, quibuscum sese coniungant, ne ubi rerum meliorum adiumenta requirunt, ibi discrimen vocentur bonorum multo maximorum. Huius discriminis, maxima cautio est ut secum ipsi statuant, numquam commissuros, ut ullo tempore ullave in re iustitia desratur. Si qua igitur societas est, quae a personis regatur non recte tenacibus non religioni amicis eisque obnoxie pareant, obesse plurimum publice et privatim potest, prodesse non potest".

mus“ [1]). „Jeigu kalbėsime apie darbininkų draugijas, tai nors jos siekia pasaulinę narių gerovę, vis dėlto labiausiai yra girtinos ir tinka tikrai ir rimtai narių gerovei pasiekti tos, kurios yra labiausiai paremtos katalikų tikybos ir Bažnyčią laiko vadove, ką Mes įvairiomis progomis esame kalbėję. Todėl reikia kurti kalbamosios katalikiškos draugijos ir visaip joms padėti katalikiškuose ir kituose kraštuose, kur tik numatoma galima esą padėti įvairiems narių reikalams... Taigi Mes širdingiausiai giriame visai katalikiškas... darbininkų draugijas ir trokštame, kad sėkmingai įvyktų visa siekama darbininkų nauda ir jiems linkėjame nuolatinio malonės pasisekimo“ [2]). Šv. Tėvas P i j u s XI sako: „Aš labai myliu darbininkus. Reikia pasitikėti jais ir jų organizacijomis. Paskutiniosios, persisunkusios krikščionių dvasios, sėkmingai gali padėti išspręsti socialinį klausimą“ [3]).

5) Ūkio ir ekonomines. Nes:

a) Šiandienykštis socialinis krizis ir klausimas nėra vien ekonominis klausimas ir jo negalima išspręsti vien natūralinėmis priemonėmis. Ne; jis yra drauge moralinis ir tikybinis klausimas, kur be žmogaus patobulinimo ir be tikybos dėsnių negalima išspręsti ekonominio krizio ir tt. (vz. n. 6).

b) Ekonomiškai stiprūs katalikai galės visur stipriai stovėti, padės katalikų visuomenei, spaudai, mokykloms ir tt.

c) Lietuvos Katalikų Kongresas VI, 1928 m. 1-2 liepos, sako: „Katalikų Kongresas pareiškia, jog katalikai, jei jie dedasi į kooperatyvus, kad dėtųsi tik į katalikiškus ir katalikų kooperatyvams jungtis tik į savas katalikiškas sąjungas“.

d) Lietuvos vyskupų konferencija, 27—29 kovo 1928, sako: „Patikrinus, kad kituose kraštuose katalikų akcija apima taip pat katalikų ekonomines organizacijas, Konferencija nurodo, kad ir mūsų krašte katalikai turi dėtis į savas katalikų ekonomines or-

---

[1]) Lettera al Conte Medolago—Albani, 19 marzo 1904: „Continuate dunque, caro figlio, come avete fatto fin'ora, a promuovere e dirigere, non soltanto delle instituzioni a carattere puramente economico, ma anche altre affini, le Unioni professionali, operaie e padronali, tendenti tra loro a una buona intesa; i Segretariati del popolo, che daranno consigli d'ordine legale e amministrativo“.

[2]) Ep. encycl. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912: „Iam, quod ad societates operariorum attinet, quamquam iis propositum est commoda huius vitae comparare sociis, tamen maxime probandae, aptissimeque omnium ad veram solidamque sociorum utilitatem illae sunt habendae, quae praecipue religionis catholicae fundamento constitutae sunt et Ecclesiam aperte sequuntur ducem: id quod pluries Nosmet ipsi, ut ex diversis gentibus occasio oblata est, declaravimus. Ex quo illud consequitur, ut consociationes huiusmodi, confessionis, ut aiunt, catholicae, in regionibus catholicorum certe ac praeterea in aliis omnibus, ubicumque per eas variis sociorum necessitatibus consuli posse videatur, institui atque omni ope adiuvari oporteat... Nos igitur mere catholicas... consociationes opificum perlibenter omni ornamus laude, cupimusque bene evenire quidquid nituntur in commodum multitudinis operariae, letitioraque semper eis optamus incrementa“.

[3]) Discorso al ministro belga del lavoro e del'industria, 1924: „Jo amo tanto i lavoratori. Bisogna avere confidenza in essi e nelle loro organizzioni; penetrate di spirito cristiano, esse possono contribuire efficacemento alle pacificazione sociale“.

ganizacijas, jos turi turėti lygias teises su kitomis ekonominėmis organizacijomis ir turi teisę gauti pašalpų ir iš Vyriausybės, jei ji ją duoda kitoms ekonominėms organizacijoms“ [1]). Lietuvos Bažnytinės Provincijos arkivyskupas ir vyskupai, laišk. Lietuvos katalikams, 14 lapkr. 1928 m., rašo: „Katalikiškosios Akcijos neabejotina dalis yra taip pat ekonominės draugijos bei įvairūs kooperatyvai, nes tos rūšies įstaigos vienų įsitikinimų žmones labiau suartina ir gali gaminti lėšų katalikiškai spaudai, labdarybei, švietimui, apskritai katalikiškosios kultūros reikalams... Jūs, liaudies žmonės — ūkininkai ir darbininkai — negalite rankas sudėję ramiai ir abejingai žiūrėti į gyvenimą. Šiandien tame gyvenime smarki eina kova prieš Dievą iš vienos pusės, už Dievą — iš kitos. Toj kovoj Jūs nepasiliksite nepaliesti; kovos sūkurys pagaus Jus ir nuneš ten, kame jau nebebus kalbos apie Dievą. Bet žinokite, kad, kur nėra Dievo, ten nėra ir laimės, ne tik amžinos, bet ir laikinosios. Jūs tegalite išsilaikyti, tik susispietę į katalikiškas organizacijas. Jose rasite ir savo dvasiai peno ir paramos šios žemės reikaluose. Todėl prie katalikiškų organizacijų visi privalote prisidėti. Raginame Jus į tai ne tik mes, Jūsų Ganytojai, bet per mus ir patsai Šv. Tėvas“ [2]).

e) Šv. tėvas Pijus X rašo: „Platink ir vesk, kaip iki šiolei darei, Brangus Sūnau, ne tik visai ekonomines draugijas, bet taip pat joms artimas kitas“ [3]). „Raginame pirmiausia kurti tas katalikų draugijas, kurios turi tikslą visada ginti socialinius reikalus. Nes kalbamosios draugijos labai tinka mūsų laikams: jos savo nariams padeda ginti jų reikalus ir tuo pačiu metu išlaikytl tikėjimą ir dorovę“ [4]). „Rūpinkitės (dvasiškiai) taip pat pagerinti ekonominę žmonių būklę teisingumo ir meilės ribose, padėdami ir kurdami tas įstaigas, kurios stengiasi gerai sutvarkyti žmonių mases prieš socializmo viešpatavimo užpuolimą ir tuo pačiu metu jas išgelbsti nuo ekonominės suirutės ir dorovės ir tikybos nupuolimo“ [5]).

---

[1]) Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 4 (1928) 258.

[2]) Vz. „Tiesos Kelias“, (ofic. dal.) n. 12 (1928) 186.

[3]) Lettera al Conte Medolago—Albani, 19 marzo 1904: „Continuate dunque, caro figlio, come avete fatto fin'ora, a pro muovere e dirigere, non soltanto delle instituzioni a carattere puramente economico, ma anche altre affini“.

[4]) Lettera agli Arcivescovi e Vescovi del Brasile, 6 gennaio 1911: „Noi esortiamo in primo luogo a costituire tra i cattolici queste società che si stabiliscono un po'ovunque per salvaguardare gli interessi nel campo sociale. Perchè questo genere di società è molto adatto ai nostri tempi: esse permettono ai loro membri di provedere alla difesa dei loro interessi e nello stesso tempo alla conservazione della fede e della morale“.

[5]) Encycl. „Il fermo proposito“, 11 giul. 1905: „S' adoperi a fine di migliorare anche, nei limiti della giustizia e della carità, la condizione economica del populo, favorendo e promovendo quelle instituzioni che a cio conducono, quelle soppratutto che si propongono di ben disciplinare le moltetudini contro l' invadente dominio del socialismo, e che ad un tempo le salvano dalla rovina economica e dallo sfacelo morale e religioso“.

6) Politines. Nes:

a) Reikia dirbti politikos darbas. Sio dalyko pamatas yra tas, kad nuo krašto politikos pareina pasaulinė ir nemaža dvasinės gerovės. O šiandien be politinių draugijų pati politika nebeįmanoma. Be to, jeigu katalikai nedalyvaus politikoj ar nesiorganizuos į politines partijas ar draugijas, tai jų priešai užims visą poziciją ir krašte sudarys nekatalikišką atmosferą.

b) Šv. tėvas Leonas XIII sako: „Apskritai, naudinga ir gera yra tai, kad katalikų darbas toliau išsiplėstų iš kalbėtosios lyg siauresnės srities ir apimtų visą valstybę. Pasakėme apskritai dėl to, kad Mūsų įsakymai taikomi yra visoms tautoms. Nes gali bet kame atsitikti tai, kad dėl svarbiausių ir teisingiausių priežasčių visai nepridera uoliai dėtis prie valstybės darbo ir eiti politines pareigas. Bet, apskritai, kaip sakėme, visai nedalyvauti politikoj būtų taip pat smerktina, kaip visai nesirūpinti ir visai nieko gera nedaryti visuomenės gerovei. Tai pasakytina juo labiau dėl to, kad katalikai, raginami savo išpažįstamojo mokslo, turi visai ir sąžiningai atlikti tą dalyką. Atbulai, jiems nieko nedirbant, lengvai paims vadžias tie, kurių nuomonės nedaug teduoda išganymo vilties. Tai taip pat išdildytų krikščionių vardą; nes daug galėtų padaryti tie, kurie nebičiuliškai žiūri į Bažnyčią, ir labai maža tie, kurie į Ją žiūri gerai. Todėl aišku, kad katalikai turi teisingą priežastį eiti į valstybės gyvenimą: eina ir turi eiti ne dėl to, kad sutiktų su šiandienykščiais nedorais visuomenės dalykais, bet dėl to, kad kalbamuosius dalykus, kiek galėdami, pasuktų į nuoširdžią ir tikrą visuomenės gerovę. Tai padarys, statydami sau tikslą į visas valstybės gyslas įlieti gaivinančius syvus ir kraują, katalikų tikybos išmintį ir įtaką“ [1]). Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Katalikų veikimas ne tik nevaržo atskirų žmonių vesti gerą politiką, bet net griežtai jiems įsako bendradarbiauti politiniuose dalykuose su apšviestesniu ir pagilintu sąžiningumu“ [2]). „Jiems

[1]) Ep. encycl. „Immortale Dei“, 1 nov. 1885: „Item catholicorum hominum operam ex hoc tamquam angustiore campo longius excurrere, ipsamque summam rempublicam complecti, generatim utile est atque honestum. Generatim eo dicimus, quia haec praecepta Nostra gentes universas attingunt. Ceterum potest alicubi accidere, ut, maximis iustissimisque de causis, rempublicam capessere in muneribusque politicis versari, nequaquam expediat. Sed generatim, ut diximus, nullam velle rerum publicarum partem attingere tam esset in vitio, quam nihil ad communem utilitatem afferre studii, nihil operae: eo vel magis quod catholici homines ipsius, quam profitentur, admonitione doctrinae, ad rem integre et ex fide gerendam impelluntur. Contra, ipsis otiosis, facile habenas accepturi sunt ii, quorum opiniones spem salutis haud sane magnam afferant. Idque esset etiam cum pernicie coniunctum christiani nominis: propterea quod plurimum possent qui male essent in Ecclesiam animati; minimum, qui bene. Quamobrem perspicuum est, ad rempublicam adeundi causam esse iustam catholicis: non enim adeunt, neque adire debent ob eam causam, ut probent quod est hoc tempore in rerum publicarum rationibus non honestum; sed ut has ipsas rationes, quoad fieri potest, in bonum publicum transferent sincerum atque verum, destinatum animo habentes, sapientiam virtutemque catholicae religionis, tamquam saluberrimum succum ac sanguinem in omnes reipublicae venas inducere“.

[2]) Alloc. ad internationalem Iuvenum Congressum, 9 sept. 1925.

(katalikams) piliečiams negalima kliudyti, kad dėl paties katalikų veikimo negalėtų vartoti teisės balsuoti. Net, atbulai, jie sulaužytų didelę priedermę, jeigu, klek galėdami, nesirūpintų miesto, provincijos ir valstybės politiniais dalykais“ [1]). „Visai nedraudžiama katalikams savo nuožiūra dėtis į politines partijas, by tik ničnieko neprieštarautų Dievo ir Bažnyčios įstatymams“ [2]).

Katalikai tegali dėtis į katalikiškas politines draugijas arba partijas. Nes politika liečia taip pat tikėjimo ir dorovės dalykus ir katalikas turi būti kataliku ne tik privatiniame, bet taip pat viešame gyvenime.

Toliau, jeigu katalikiškos partijos yra kelios, tai katalikas gali laisvai pasirinkti vieną bet kurią iš jų. Nes čia dvasiniai dalykai vis dėlto yra aprūpinami, o visai pasaulinuose dalykuose galima daryti taip, kaip norima.

Dar toliau, jeigu viena tėra katalikiška partija, tai visi katalikai turi prie jos prisidėti ar ją palaikyti. Jeigu kalbamosios partijos pasauliniai dalykai kam nepatiktų, tai gali įkurti kitą katalikišką politinę partiją.

Galop, jeigu kame nė vienos katalikiškos politinės partijos ar draugijos nebūtų, tai katalikai net būtinai turi įkurti politinę draugiją ar partiją. Jeigu to dalyko padaryti visai nebūtų galima (tai chimeriškas atvejis), tada tik galima dėtis į vadinamąsias tikybiškai neutralines partijas. Paskutiniuoju atveju į jas dėtis net reikėtų tada, kai to reikėtų didesnei dvasinei ar valstybės negerovei pašalinti.

7) Skautų, gimnastikos, sporto ir tt. Nes:

a) Gimnastika, sportas ir tt. jaunuomenei tinka dėl jos judrumo ir reikalingumo judėti. Tai dar sustiprina mokinių ir studentų studijuojamasis metas ir sėdžiamas gyvenimas — reikia sveikatos lygsvaros tarp psichinio aktingumo ir fiziologinių ir tam tikrų sąlygų.

b) Fiziškos pratybos, stiprindamos kūną, gerai veikia taip pat dvasios aktingumą. Nes dvasia ir kūnas solidariškai veikia vienas antrą, ką tiksliai išreiškia žinomasis aforizmas: „Mens sana in corpore sano“.

c) Gimnastika, sportas ir tt. yra auklėjamoji kai kurių dorybių priemonė, pav., skaistybės, paklusnumo, drąsos, pastovumo ir tt.

d) Gimnastika, sportas ir tt. yra priemonė kai kurioms nedorybėms užbėgti už akių, pav., tinginiavimui, paleistuvavimui ir tt.

---

[1]) Ep. ad Episcopos Lituaniae, 24 iun. 1928: „Ipsi enim, ut cives sunt, prohiberi nequeunt, quominus, nulla actionis catholicae qua talis, opera interposita, civili suffragii iure utantur. Quin immo a gravi officii iidem defficerent nisi politicis rebus civitatis, provinciae, Status, pro viribus consulerent“.

[2]) Ep. ad Card. Segura et Saenz Archiepiscopum Toletanum, 6 nov. 1929: „Quin immo nihil prorsus vetat, quominus christifideles in civiles etiam partes, pro suo iudicio coalescant, quae quidem causam dumtaxat agant Dei Ecclesiaeque legibus nulla ex parte repugnantem“.

e) Gimnastika, sportas ir tt. yra auklėjimas — auklėjimas fizinis. Jo tikslas yra kūnas padaryti sveikas, tvirtas, galįs lengvai panešti sunkią gyvenimo naštą ir tt. Bet kiekviename auklėjime pirmąją vietą turi užimti dvasios auklėjimas. Todėl paskutiniojo dalyko negalima ir čia užmiršti, būtent, kūnas, dvasios veiksmų priemonė, padaryti tinkama priemone visiems teisingiems ir tauriems dvasios reikalams pasiekti. Juo labiau gimnastika, sportas ir tt. negali kliudyti dvasinio auklėjimo. Atbulai, gimnastika, sportas ir tt. negali būti patys sau tikslu. Čia medžiaga ima viršų dvasios atžvilgiu. Tai gimnastikos, sporto ir tt. materializmas. Todėl Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Sportuojama ne pačiam sportui, nereikia kūno kūnui, bet reikia kūno dvasiai, medžiaginių dalykų dvasiniams dalykams“[1]). „Neužtenka drąsumo, neužtenka materialinės spėkos. Kame medžiaga tėra viešpats, ten, pasak apaštalo, negali būti nieko kita, kaip prievarta, nesusitūrėjimas, paleistuvavimas. Atbulai, kame daugiau valdžios turi ir valdo dvasia, ten yra visas meilės saldumas, visas skaistumo gražumas. Šie žodžiai tinka Jums, nes ten Jūs ieškote savo gyvenimo grožies ir garbės. Spėka yra padrąsinimas ne tik bandyti eiti gyvenimo keliais ir surasti sunkius takelius, bet juo labiau išauklėti valią, kad dvasia galėtų diriguoti kūną, priversti jį laikytis priedermės, nors priedermė būtų sunki ir dėl nepalankių aplinkybių ir vidujinių sunkybių reikėtų pasiaukoti“[2]). Be to, gimnastika, sportas ir tt. turi būti daromi katalikų dorovės dėsniais. Pav., reikia laikytis padorumo dėsnių. Reikia vengti perdidelio nuovargio, nes tai kenkia kūnui ir dvasiai. Gimnastika ir sportas negali kliudyti principalinių gyvenimo priedermių, atsieit, studijų, darbo, tikybos priedermių ir tt. „Girdamas, gėrėdamasis ir laimindamas“, sako šv. tėvas Pijus X: „Jūsų mankštas, kur vadinama ciklizmu, alpizmu ar kitu bet kuriuo vardu, reiškiu pageidavimų; nes Jūsų veikimas siekia tam tikro federacijos tikslo. Kai mankštinate kūną, tai neužmirškite dvasios pratybų. Taip, venkite tinginiavimo, kurs yra pasileidimo tėvas... Bažnyčia nori sveikos dvasios sveikame kūne: kas kitaip kalba, tas meluoja... Siūlau susitūrėti: nuo to viena pareina tvirtybė. Savo mankštose neturite peržengti ribų. Neišsistatykite į pa-

---

[1]) Discorso alla Gioventù Cattolica, 11 nov. 1924: „Si tratta non di fare lo sport per lo sport, non del corpo per il corpo, ma del corpo per l'anima, del materiale per le spirituale“.

[2]) Discorso agli Esploratori Cattolici, 6 sett. 1925: „Non basta il coraggio, non bastano le forse materiali. Dove soltanto la materia è padrona. l,Apostolo dice che ivi non vi può essere altro che violenza, intemperanza, inpudicizia. Dove invece lo spirito predomina e regge, ivi sono tutte le dolcezze della carità, tutte le grazie della purezza. Queste parole sembrano scrite per voi, perchè in esse voi cerchiate la bellezza e la gloria della vostra vita. Forza è coraggio non solo per tentare le vie della terra e trovare gli ardui sentieri; ma più ancora per educare la volontà a tenere la carne nelle direzioni dello spirito, nelle vie del dovere, anche quando il dovere sia difficile e, o per avverse circonstanze, o per intrinseche difficoltà, imponga sacrificio“.

vojus. Neužmirškite mokslo ir darbų. Rūpinkitės su sporto malonumais sujungti tikybos praktiką“ [1]).

f) Reikia reaguoti prieš fizinio auklėjimo materializmą. Reikia užbėgti už akių, kad katalikų jaunuomenė nesidėtų į pasaulinį ir neutralinį sportą, gimnastiką ir tt.; nes jie yra daugiau ar mažiau pavojingi tikram ir katalikiškam auklėjimui.

g) Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Štai daug turime augančių sūnų — sūnų gražių ir drąsių. Bet tai dar ne visa, nes Jūs esate ne tik katalikiškas jaunimas, bet jaunimas skautai katalikai. Katalikiški skautai daug pasako tam, kas gerai galvoja ir supranta įvertinti tų žodžių prasmę“ [2]).

4. Katalikai nieku gyvu negali dėtis į draudžiamąsias draugijas. Kurios jos yra apskritai, kalba Kodeksas I. C., kan. 684. Paskutinysis sako štai ką: „Tikintieji tevengia slaptų, pasmerktų, sukilėlių, įtariamų ar Bažnyčios teisios priežiūros vengiančių draugijų“ [3]). Taigi draudžiamos draugijos yra šios:

1) Slaptos draugijos. Tai tos draugijos, kurios turi slaptas konstitucijas ar statutus ir slaptus vadus. Nesvarbu, ar jų nariai laikomi slapta ar ne, ar į jas įstojant, reikalaujama prisiekti ar pasižadėti laikytis paslapties ar ne, ar veikiama slapta ar viešai. Net neatsimaino draugijos veidas tada, kai valstybė leidžia jai veikti ar ją toleruoja.

Kurios draugijos tikrumoj yra slaptos, tai sužinoti galima iš Apaštališkojo Sosto dekretų ir Bažnyčios skelbimų, pačių draugijų knygų, įstatų, protokolų ir tt.

In specie kalbant, slaptos draugijos yra, pav., masonų, nihilistų, anarchistų ir tt.

Į slaptas draugijas dėtis niekas negali. Tai juo labiau pasakytina apie katalikus. Nes kas vengia šviesos ar tamsumoj dirba, to negalima neįtarti. Tiesa neturi paslapčių, nesibijo saulės ir viešai kalbėti. Tai viena. Antra, slaptos draugijos tikrumoj, apskritai, griaužia teisios visuomenės tvarkos šaknis, eina prieš tikybą ir Bažnyčią, kovoja su bažnytinėmis ir katalikiškomis draugijomis ir mokyklomis, skleidžia terorą ir t. t. Ar tai

---

[1]) Discorso agli Squadre gimnastiche, 26 sett. 1908: „Mentre lodo, ammiro e benedico i vostri ginocchi, sia ciclismo che alpismo, o in altro qualunque modo volete chiamare i vostri esercizi, faccio voti perchè le vostre opere raggiungono il fine che si sono proposti coloro che vi hanno uniti in Federacione. Mentre vi esercitate nel corpo date fidanza di esercitarvi nello spirito. Cosi voi fuggite l'ozio, cho è il padre dei vizi... La Chiesa vuole mente sana in corpore sano: chi dice diversamento mentisce... Raccomando la moderazione: in essa sola sta la virtù. Nei vostri ginocchi non dovete passare i confini. Non vi esponete a periculi. Non dimenticate lo studio e il lavoro. Abbiate cura di unire al sollievo sportico le pratiche religiose“.

[2]) Discorso agli Esploratori Cattolici, 6 sett. 1925: „Di adolescenti figli abbiamo qui un saggio, una folla, una cosi bella e forte folla. E non e tutto, pechè voi non siete solo giovani cattolici, ma giovani cattolici esploratori. Esploratori Cattolici non vuol dir poco a chi ben consideri e sappia apprezzare il contenuto di queste parole“.

[3]) „Fideles... caveant autem ab associationibus secretis, damnatis, seditiosis, suspectis aut quae studeant sese a legitima Ecclesiae vigilantia subducere“.

galima pateisinti? Trečia, Bažnyčia nuo senų senovės smerkia slaptas draugijas ir katalikams draudžia į jas dėtis. Taip, pav., padarė šv. tėvas Leonas X, konst. „Quo graviora", 13 kovo 1825; šv. tėvas Pijus IX, ep. encycl. „Quanto conficiamur moerore", 10 rugp. 1863; alloc. „Multiplices inter", 25 rugs. 1865; šv. tėvas Pijus VII, const. „Ecclesiam„", 13 rugs. 1821 ir k. Be to, šv. tėvai kartkartėmis pasmerkė masoneriją, pav., Klemensas XII, litt. ap. „In eminenti", 28 bal. 1738; Pijus IX, const. „Apostolicae Sedis", 12 spal. 1869; Leonas XIII, ep. encycl. „Humanum genus", 20 bal. 1884 ir k.

2) Pažymėtai pasmerktos draugijos. Tokios draugijos yra, pav., šios:

a) Liberalų. Nes kraštutinusis liberalizmas savaime yra tas pat, kas ir natūralizmas ar racionalizmas. Todėl jis yra tikėjimo apostazija. Vadinamasis mitiguotasis liberalizmas, stačiai sakant, yra erezija ar respektyviai atskala. Be to, liberalizmą pasmerkė šv. tėvai. Tai, be kitų, padarė šv. tėvas Pijus IX, ep. encycl. „Quanto conficiamur moerore", 10 rugp. 1863; Leonas XIII, litt. encycl. „Libertas", 20 liepos 1888 ir k.

b) Socialistų. Nesvarbu jų rūšis. Todėl čia įeina taip komunistai, taip socialdemokratai, taip bet kurie kiti socialistai.

Į socialistų draugijas dėtis negalima štai dėl ko: Viena, visiškas arba šiandienykštis socializmas objektyviai yra erezija ar respektyviai atskala, nes jame daug ko yra eretiška ar daroma atskalūniškai ir t.t. Antra, socializmą pažymėtai yra pasmerkę šv. tėvai. Tai labiausiai yra padarę Pijus IX ir Leonas XIII. Šv. tėvas Pijus IX sako: „Jūs, Gerbiamieji Broliai, žinote tai, dad svarbiausi kalbamieji biauriausio šio sumanymo architektai siekia tai, kad žmones, suagituotus neteisingų mokslų vėjų, priverstų suardyti visą žmonijos tvarką ir privestų prie nelemtos naujos socializmo ir komunizmo sistemos. Nes jie žino ir ir iš ilgų amžių patyrimo mato visai negalį viltis to, kad su jais sutiktų katalikų Bažnyčia, kuri niekada nesutinka nė trupučiuko susiaurinti saugojamo Dievo apreiškimo depozito ir bet ką primaišyti prie paskelbtų tikėjimo tiesų... Jeigu kalbėsime apie šį neteisingą mokslą ir sistemą, tai jau visiems yra žinoma, kad jie (socialistai), piktanaudodami laisvės ir lygybės vardais, stengiasi pražūtingą socializmo ir komunizmo mokslą įskverbti į liaudį. Žinoma, kad, nors komunizmo ir socializmo vadai eina skirtingu keliu ir veikia skirtingu metodu, tačiau bendrai yra nustatyta nuolat agituoti labiausiai darbininkai ir žemesnio luomo žmonės, kurie yra apgauti jų melo ir suklaidinti pažadų geresnės būklės, ir jie pavartoti vis didesniems tamsiems darbams; nustatyta paskum jie (ką tik kalbėti žmonės) pavartoti bet kuriai vyriausybei nuversti, Bažnyčios ir vėliau bet kieno nuosavybei užgrobti ar užpulti ir, galop, bet kurioms Dievo ir žmonių teisėms sutriuškinti, Dievo kultui išnaikinti ir visai valstybės tvarkai suardyti... Jūs, Gerbiamieji Broliai, turite įtempti visus ganytojo nervus tam, kad tikintieji suprastų neteisingus

šiuos norus, sistemas ir tai, jog, jiems pasidavę, įkris į amžiną ir taip pat laikinę nelaimę [1])". Šv. tėvas Leonas XIII rašo: „Lengvai suprantate, Gerbiamieji Broliai, jog Mes kalbame apie tą sektą, kuri vadinasi įvairiais ir mažne barbariškais *socialistų, komunistų ar nihilistų* vardais, kurie, paplitę po visą pasaulį ir kuo glaudžiausiai neteisingu ryšiu susirišę su kits kitu, ilgiau nebeslapstosi slaptų susirinkimų tamsumoj, bet atvirai ir pasitikėdami savimi, išėję į šviesą, rūpinasi įvykdyti pirmiau savo sutartą sprendimą, būtent, išversti bet kurios valstybės pamatus. Tai tie, kurie, pasak Šv. Rašto, *teršia mėsą, nepripažįsta viešpatavimo, o piktažodžiauja didenybei* (Jud. laišk. 5, 8). Jie nepalieka nepaliesta nieko tai, kas išmintingai išleido žmonių ir Dievo įstatymai gyvenimo gerovei ir grožiui. Atsisako klausyti vyriausybių, kurių, pasak apaštalo, turi visi klausyti ir kuri iš Dievo yra gavusi teisę valdyti, ir skelbia visišką žmonių lygybę teisių ir priedermių atžvilgiais. — Išniekina natūralinę vyriškio ir moteriškės sąjungą, kuri yra šventa visose tautose ir barbaruose, ir silpnina ar net atiduoda užgaidoms jos ryšį, kurs iš esmės sudaro šeimą. — Galop, užsidegę pasaulinių turtų troškimu, kurs *yra viso bloga šaknis ir kurio trokšdami pametė tikėjimą* (Tim. 6, 10), puola ant natūralinės nuosavybės teisės ir, prisimesdami rūpinąsi visų žmonių reikalais ir patenkiną norus, nuolat stengiasi pagrobti ir bendrai valdyti tai, kas yra įgyta teisiu įpėdinystės titulu, ar proto ir rankų darbu, ar gyvenimo taupumu. Ir šių nuomonių stebuklus skelbia savo susirinkimuose, įkalbinėja rašiniais, skledžia liaudy pūdais laikraščių... Jūs, Gerbiamieji Broliai, gerai suprasdami grėsiančios negerovės pradžią ir savumą..., turite dirbti, kad katalikų Bažnyčios sūnūs nieku gyvu nedrįstų nei įsirašyti nei bet kaip padėti pasibiaurėtinai sektai:

---

[1]) Ep. encycl. „Nostris et Nobiscum", 8 dec. 1849: „Sed verum ignotum vobis non est, Venerabiles Fratres, praecipuos illos huius scelestissimae machinationis architectos eo tandem spectare, ut populos omni perversarum doctrinarum vento agitatos, ad subversionem impellant totius ordinis humanarum rerum, atque ad nefaria novi Socialismi et Communismi systemata traducant. Norunt autem et longo multorum saeculorum experimento comprobatum vident, nullam sibi consensionem sperari posse cum Ecclesia catholica, quae scilicet in custodiendo divinae revelationis deposito nihil unquam detrahi patitur propositis Fidei veritatibus, nihil illis per nova hominum commenta admisceri... Atque ad pravam hanc doctrinam, et systemata quod attinet, notum iam omnibus est, illos eo potissimum spectare, ut libertatis et aequalitatis nominibus abutentes, exitiosa Communismi et Socialismi commenta in vulgus insinuent. Constat autem, ipsis seu Communismi, seu Socialismi magistris, diversa licet via ac methodo agentibus, illud demum commune esse propositum, ut operarios atque alios inferioris praesertim status homines suis deceptos fallaciis, et faustioris condicionis promissione illusos, continuis commotionibus exagitent, atque ad graviora paullatim facinora exerceant; ut postmodum illorum opera uti possint ad superioris cuiusque Auctoritatis regimen oppugnandum, ad expilandas, diripiendas vel invadendas Ecclesiae primum, ac deinde aliorum quorumcumque proprietates, ad omnia tandem violanda divina humanaque iura, in divini cultus destructionem atque in subversionem totius ordinis civilium Civitatum... Vestrum munus est, Venerabiles Fratres, omnes pastoralis studii nervos intendere, ut fidelis populus agnoscat perversa huiusmodi placita et systemata, si ab illis decipi se patiantur, in aeternam pariter ac temporalem eius perniciem fore cessura".

kad net tauriais darbais ir teisingiausiai rodytų tai, kaip gerai ir laimingai gyventų valstybė, jeigu atskiri nariai teisingai spindėtų darbais ir dorybėmis [1])".

c) Modernistų. Modernizmą pasmerkė šv. tėvas Pijus X, litt. encycl. „Pascendi", 8 sept. 1907, ir motu proprio „Sacrorum antistitum", 1 sept. 1910. O Šv. Tėvas Pijus XI sako: „Tas dalykas yra tam tikras moralinis, juridinis ir socialinis modernizmas, ką griežtai pasmerkiame drauge su anuo dogmatiniu modernizmu [2])".

d) Teosofų. Nes S. C. S. Officii, paklausta: „Ar šiandien vadinamųjų teosofų mokslas galimas sutaikinti su katalikų mokslu ir ar leidžiama dėtis į teosofų draugijas, dalyvauti jų susirinkimuose, skaityti jų knygas, laikraščius, rašinius", 18 birž. 1919 m. atsakė: „Negatyviai visuose dalykuose [3])".

3) Sukilėlių. Tai tos draugijos, kurios blogomis priemonėmis ar neteisiai kelia maištus, revoliucijas ir tt.

4) Įtariamos draugijos. Tai tos draugijos, kuriose yra tikėjimo ar dorovės pavojus ar žmonės tikybiškai atšala, tampa indiferentais ir tt. Čia įeina, pav., nekatalikų filantrofija,

---

[1]) Ep. encycl. „Quod Apostolici", 28 dec. 1878: „Nullo autem negotio intelligitis, Venerabiles Fratres, Nos de illa hominum secta loqui, qui diversis ac pene barbaris nominibus *Socialistae*, *Communistae* vel *Nihilistae* appellantur, quique per universum orbem difusi, et iniquo inter se foedere arctissime colligati, non amplius ab occultorum conventuum tenebris praesidium quaerunt, sed palam fidenterque in lucem prodeuntes, quod iam pridem inierunt, consilium cuiuslibet civilis societatis fundamenta convellendi perficere adnituntur. Ii nimirum sunt, qui prout divina testantur eloquia, *carnem quidem maculant, dominationem spernunt, maiestatem autem blasphemant* (Iud Epist. 5, 8). Nihil, quod humanis divinisque legibus ad vitae incolumitatem et decus sapienter decretum est, intactum vel integrum relinquunt. Sublimioribus potestatibus, quibus, Apostolo monente, omnem animam decet esse subiectam, quaeque a Deo ius imperandi mutuantur, obedientiam detrectant,et perfectam hominum in iuribus et officiis praedicant aequalitatem. — Naturalem viri ac mulieris unionem gentibus vel barbaris sacram, dehonestant; eiusque vinculum, quo domestica societas principaliter continetur, infirmant aut etiam libidini permittunt. — Praesentium tandem bonorum illecti cupiditate, quae *radix est omnium malorum, et quam quidam appetentes erraverunt a fide* (1 Tim. 6, 10), ius proprietatis naturali lege sancitum impugnant; et per immane facinus, cum omnium hominum necessitatibus consulere et desideriis satisfacere videantur, quidquid aut legitimae hereditatis titulo, aut ingenii manuumque labore, aut victus parsimonia adquisitum est, rapere et commune nabere contendunt. Atque haec quidem opinionum portenta in eorum conventibus publicant, libellis persuadent, ephemeridum nube in vulgus spargunt... Vos autem, Venerabiles Fratres, qui ingruentium malorum originem et indolem perspectum habetis,... adlaboretis oportet ut Ecclesiae catholicae filii neque nomen dare, neque abominatae sectae favere ulla ratione audeant: quin imo, per egregia facinora et honestam in omnibus agendi rationem ostendant, quam bene feliciterque humana consisteret societas, si singula membra recte factis et virtutibus praefulgerent".

[2]) Litt. encycl. „Ubi arcano", 23 dec. 1922: „In quo genus quoddam modernismi moralis, iuridici ac socialis est agnoscendum; quod quidem, una cum modernismo illo dogmatico, impense reprobamus".

[3]) Paklausimas: „An doctrinae, quas hodie theosophicas dicunt, componi possint cum doctrina catholica; ideoque an liceat nomen dare societatibus theosophicis, earum conventibus interesse, ipsarumque libros, ephemerides, diaria, scripta legere". Atsakymas: „Negative in omnibus".

neutralinės kultūros, neutralinės ekonomijos, labiausiai mišrios, arba įvairių tikybų ar pasaulėžvalgų, jaunuomenės draugijos ir tt.

Tą dalyką, kad draudžiamos yra įtariamos draugijos, įrodo štai kas:

a) Katalikams draudžiama arčiau santykiauti su nekatalikais. Nes šv. Povilas sako: „Netraukite jungo su netikinčiais [1])".

b) Kiekvienas žmogus ne tik privatiniame, bet taip pat socialiniame ar visuomeniniame gyvenime turi laikytis tikrosios tikybos ir dorovės.

c) Kiekvienoj draugijoj susiduriama su tikėjimo ir dorovės klausimais ir dėsniais. Kaip bus galima laikytis tikrojo tikėjimo ir dorovės dėsnių ten, kame visai nėra kalbamųjų dalykų ar bent ne visi vienaip juos supranta. Tada trauks į vieną pusę liuteris, į kitą — pravoslavas, į trečią — laisvamanis ar liberalas, į ketvirtą — žydas, masonas, socialistas ir tt. Tai gražus Krylovo kvartetas. Kas belieka katalikui?

d) Neutralinės draugijos užkrečia religiniu indiferentizmu. O šis yra Bažnyčios daug kartų pasmerktas. Nes „su juo susijusi yra negacija bet kurios tikybos" [2]), sako Kongregacija S. Officii.

e) Katalikai, prisidėdami prie nekatalikiškų ekonominių ir kitų draugijų, padeda nekatalikams ekonomiškai ir kitaip sustiprėti, savo pinigais padeda šelpti nekatalikišką spaudą, savo priešą remia ir tt.

f) Vysk. J. Kukta rašo pavasarininkų jaunimui: „Jei matai, kad tokiose draugijose pabuvęs jaunimas (tas pat pasakytina apie kitus, nes tas pat yra pamatas) tik atšala nuo Dievo, Bažnyčios ir kitų krikščioniškų dorybių pildymo, tai žiūrėk, kad tų draugijų ir yra vyriausias tikslas — nukrikščioninti mūsų Lietuvos katalikiškasai jaunimas, ir to dėliai Jūs, katalikai jaunuoliai ir jaunuolės, budėkite ir nesirašykite į panašias draugijas [3])". Lietuvos Bažnytinės Provincijos arkivyskupas ir vyskupai, laišk. Provincijos Kunigijai, 13 lapkr. 1928 m. rašo: „Visokios gi vadinamos neutralės organizacijos labai dažnai sudaro jaunimui rimtų pavojų, kad jis prie jų priklausydamas gali tikybos dalykuose atšalti ir tapti jai bent indiferentiškas, jeigu ne priešingas. Tuo tarpu mums reikia išauklėti aiškius ir sąmoningus katalikus, kurie noriai stotų ir kovotų po Kristaus vėliava; kiekvienas gi indiferentizmas čia ne vietoje ir yra griežtai priešingas mūsų Dieviškojo Mokytojo doktrinos dvasiai, kurs sako: Kas ne su mumis, tas prieš mane; ir kas nerenka su manim, tas barsto (Luk. 11, 23) [4])". Laišk. Lietuvos katalikams, 14 lapkr. 1928: „Jei kas jus, Mylimieji, norėtų suvylioti į vadinamąsias bespalves ekonomines bei kultūrines draugijas, vardan to, kad jos tariamai nieko bendra neturinčios su religija,

---

[1]) 2 Kor. 6, 14.
[2]) S. C. S. Off., ep. ad locorum Ordinarios, 5 nov. 1920.
[3]) „Jaunimo Vadas", n. 3 (1928)7.
[4]) Vz. „Tiesos Kelias", (otic. dal.) n. 12 (1928) 175.

tai nepasiduokite. Religija apima visą žmogaus gyvenimą ir jį visą privalo tvarkyti. Tie, kurie skelbia, būk ekonominės draugijos nieko bendra neturinčios su religija, paprastai turi pašalinių tikslų: atpratinti žmones nuo Dievo ir religijos, jei jau negalima išvystyti aiški prieš tikėjimą agitaciją [1])".

g) Kongregacija Concilii rašo: „Jeigu kalbėsime apie sudarymą intersindikalinės krikščioniškų, neutralinių ar net socialistų *profesinių sąjungų kartelės* išimties keliu teisiems reikalams apginti, tai tebūna atsimenama, kad tokia įstaiga nėra leidžiama" [2])...

Kongregacija S. Officii griežtai pasmerkė tas mišrias, t. y. katalikų ir nekatalikų, jaunimo draugijas, kurios, intelektuališkai ir morališkai auklėdamos, auklėja ne tikybiškai ir katalikiškai, bet natūrališkai [3]).

h) Šv. tėvas Pijus X sako: „Nieku būdu negalima tvirtinti (jeigu kalbama apie tokias draugijas, kurios susilinka su tikėjimo ir dorovės dalykais)..., kad norima užjausti ir propaguoti mišrias draugijas, t. y. sueitas katalikų ir nekatalikų. Nes, be kitko, iš tokių draugijų daug pavojaus yra ar tikrai gali būti mūsų tikėjimo integralumui ir teisingam klausymui katalikų Bažnyčios įstatymų ir įsakymų" [4]).

5) Draugijos, kurios vengia Bažnyčios teisios priežiūros—priežiūros tikėjimo ir dorovės dalykuose ir tt. Nes jos yra įtariamos.

5. Vienos iš Bažnyčios draudžiamųjų draugijų yra tokios, į kurias dėtis stačiai draudžiama. Kitos kalbamųjų draugijų yra tokios, į kurias dėtis yra net nusikaltimas. Tai masonų ir kitos į jas panašios draugijos, kurios daro sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisias valstybės vyriausybes.

Ir tai nusikalsta:

1) Kas įsirašo į kalbamąsias draugijas. Įsirašyti reikia formališkai, t. y. įstoti į draugiją. Tik tai padaryta turi būti, žinant pačios draugijos veidą. Žinoti užtenka tai, kad ta draugija yra masonų ar draudžiama su bausme, ar daranti sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisią valstybės vyriausybę. Atbulai, nenusikalstų tas, kas, nežinodamas draugijos veido, įstotų į tą draugiją. Tik vis dėlto nusikalstų tas, kas, paskum sužinojęs

---

[1]) Vz. „Tiesos Kelias", (ofic. dal.), n. 12 (1928) 185-186.

[2]) S. C. Concilii, litt. ad Episcopum Insulensem 5 iun. 1929: „Pour ce qui regarde la constitution, à titre exceptionnel, de ce que l'on appelle un *cartel intersyndical*, entre syndicats chétiens et syndicats neutres ou même socialistes, pour la défense d'intérêts légitimes: qu'on se rappelle toujours qu'un tel cartel n'est licite"...

[3]) S. C. S. Off., ep. ad locorum Ordinarios, 5 nov. 1920.

[4]) Ep. encycl. „Singulari quadam", 24 sept. 1912: „Neque vero—si de iis consociationibus agitur, quae causam religionis et morum directe aut oblique contingant — res foret quae probari ullo modo posset..., fovere et propagare velle consociationes mixtas, id est, quae ex catholicis et acatholicis conflentur. Etenim, ut alia omittamus, in magnis sane periculis ob societates huius generis versantur aut certe versari possunt nostrorum et integritas Fidei et iusta obtemperatio legibus praeceptisque Ecclesiae catholicae".

realybę, laisvai pasiliktų draugijoj. Paskutiniojo dalyko išimtis — jeigu iš jos išstoti būtų negalima be dideliausios negerovės. Tada joj galima pasilikti materiališkai ir tt.

Nesvarbu, ar sutinki su draugijos programa ar ne, ją vykdai ar ne, lankai jos susirinkimus ar ne ir tt.

2) Nusikalsta tas, kas įsirašo į masonų draugiją arba ložą.

3) Nusikalsta taip pat tas, kas įsirašo į draugijas, panašias į masonų draugijas.

Kalbamųjų draugijų žymės yra dvi, būtent:

a) Draugija turi būti slapta, t. y. turi turėti slaptas konstitucijas arba statutus ir slaptus vadus. Nes tokios yra masonų draugijos. Atbulai, nesvarbu, ar nariai laikomi slapta, ar slapta veikiama, ar prisiekiama, ar valstybė leidžia ir tt.

b) Turi būti daromas sąmokslas prieš Bažnyčią ar teisias valstybių vyriausybes. Bažnyčia čia suprantama pati Bažnyčia, teisi Jos vyriausybė ir konstitucija. Atbulai, čia neįeina Bažnyčios mokslas ir šiaipjau dvasiškiai.

Valstybės vyriausybė, prieš kurią daromas sąmokslas, gali būti savo krašto ar kito. Tik ji turi būti teisi. Atbulai, nenusikalstama tada, kai teisiai stengiamasi pašalinti niekam netikusi ar neteisi valstybės vyriausybė. Nes paskutinioji neturi teisės valdyti ir valdiniai savaime neturi priedermės jos klausyti. Tokios priedermės tegali būti atsitiktinai, t. y. kai jos klausyti reikalauja visuomenės gerovė.

Kai kurie sako, jog šiandien į kalbamąjį nusikaltimą neįeinąs stengimasis pakeisti valstybės valdymo forma. Kiti tai vis dėlto įima. Kadangi ginčijamasi ir dalykas iš tikrųjų yra neaiškus, tai galime sakyti, jog čia nenusikalstama.

Kodeksas I. C., kan. 2335 sako: „Kas įsirašytų į masonų sektą ar kitas tokios pat rūšies draugijas, kurios daro sąmokslus prieš Bažnyčią ar teisias valstybių vyriausybes, tas pačiu įvykiu įkrinta į ekskomuniką, paprastai rezervuotą Apaštališkajam Sostui". Kan. 2336: „§ 1. Dvasiškiai... tebūna nubausti dar šiomis bausmėmis: suspensa nuo pačios beneficijos, oficijos, dignitatės, pensijos ar pareigų, jeigu jų turėtų Bažnyčioj, o iš vienuolių tebūna atimtos oficijos ir aktyvus ir pasyvus balsas, ir tebūna jie nubausti kitomis konstitucijų bausmėmis. — § 2. Be to, apie tuos dvasiškius ir vienuolius, kurie yra įsirašę į masonų sektą ar kitas į jas panašias draugijas, reikia pranešti S. C. S. Officii".

Be to, nusikalstama, kur liberalų ir socialistų draugijos yra tikėjimo apostazija, erezija ar atskala. Už tai pačiu įvykiu užsitraukiama ekskomunika, specialiniu būdu rezervuota Apaštališkajam Sostui ir kitas bausmes kan. 2314.

6. Kartais vis dėlto galima prisidėti prie kai kurių draudžiamųjų draugijų. Štai atvejai:

1) Galima kartais prisidėti prie tų visai ekonominių draugijų ir politinių partijų, kurios tikrumoj yra tikybiškai neutra-

linės. Sakau „tikrumoj“, nes dažniausiai jų neutralumas tėra priedanga, ploščiukas ar veidmainystė, o tikrumoj yra laisvamaniškos, liberališkos ar socialistiškos ir tt. Paskutinieji atvejai čia neįeina.

Į kalbamąsias draugijas dėtis galima štai kada:

a) Draugijos ar partijos statutai negali turėti nieko tai, kas prieštarauja katalikų tikybai ir dorovei.

b) Turi būti apsisaugota nuo tikėjimo, dorovės ir tikybinio indiferentizmo.

c) Jeigu visai nėra katalikiškos ekonominės ar politinės draugijos ir reikėtų ginti teisūs savo profesijos ar luomo reikalai [1]).

2) Galima kartais dėtis į mišrias draugijas, t. y. katalikų ir nekatalikų, arba kitų krikščionių, kur nėra visai tikybinės. Kalbamojo dalyko sąlygos yra šios:

a) Teisinga priežastis, pav., katalikų tėra maža, o reikia sėkmingiau apginti profesiniai ar luomo reikalai.

b) Susidedama trumpai.

c) Pavartotos visos kaucijos arba priemonės esančiam ir būsimam tikėjimo ir dorovės ar religinio indiferentizmo pavojui išvengti. Šios kaucijos yra tos, kur šv. tėvas Pijus X, ep. encykl. „Singulari quadam“, 24 sept. 1912, įvardija Vokietijos vadinamosioms krikščioniškoms darbininkų sąjungoms arba sindikatams, būtent: „Visų pirma, reikia pasirūpinti, kad darbininkai katalikai, kalbamųjų (krikščioniškųjų, arba katalikų ir šiaipjau krikščionių) sąjungų dalyviai, taip pat priderėtų prie katalikiškųjų darbininkų draugijų. Jeigu dėl paskutiniojo dalyko reikėtų turėti bet kurią, labiausiai pinigų, skriaudą, tai esame įsitikinę, kad tai norintieji nesutepti savo tikėjimo su noru padarys. Nes laimei šios katalikiškos draugijos savo vadų ir prižiūrėtųjų rūpesčiu daug gali padėti, kad būtų apsaugotas narių tikėjimo ir dorovės skaistumas ir įvairiomis pamaldžiomis pratybomis išauklėta jų religinė dvasia. Todėl kalbamųjų draugijų vadai, pažindami laikus, be abejojimo, su mielu noru išdėstys, labiausiai teisingumo ir meilės, įsakymus, kurių tikrai reikia ar kurie yra naudingi tam, kad sąjungose jie (katalikai) teisingai ir katalikų mokslo dėsniais elgtųsi. Be to, kalbamosios sąjungos — kad katalikai galėtų į jas įsirašyti — turi vengti visų tų dalykų, kurie nesutinka su Bažnyčios šventos ir teisios valdžios mokslu ir įsakymais, ir nieko nesutinkama su kalbamaisiais dalykais nerašyti, nekalbėti ir nedaryti. Todėl vyskupai šventai turi uoliai žiūrėti, kaip elgiasi tos draugijos, ir budėti, kad katalikai, jose (draugijose) bendraudami, neturėtų skriaudos. Patys katalikai, sąjungos dalyviai, niekada negali paliauti rūpinęsi tuo, kad sąjungos pačios savo narių reikaluose neišpažintų ar nedarytų bet

[1]) Tik savaime labai retai tegalima dėtis į neutralines politines partijas ar draugijas, nes čia prisidedama prie tikybinės partijos augimo ir netiesiog padedama jai įgyvendinti netikybiniai dėsniai ar įvykdyti netikusi programa ir tt.

ką priešinga Bažnyčios vyriausios magisterijos įsakymams, labiausiai mūsų augščiau kabėtiesiems. Todėl kai tik kyla klausimai, liečią dorovę, t. y. teisingumą ir meilę, tai vyskupai su didžiausia atida težiūri, kad tikintieji nepamestų katalikų dorovės mokslo ir nė nago juodimės nuo jo nenutoltų" [1]).

Visas ką tik kalbėtąsias sąlygas įsako Kongregacija Concilii, kuri sako: „Jeigu kalbėsime apie sudarymą *intersindikalinės* krikščionių, neutralinių ar net socialistų profesinių sąjungų *kartelės* išimties keliu teisiems reikalams apginti, tai tebūna atsimenama, kad tokia įstaiga nėra leidžiama, nebent tik tam tikrais atvejais su tomis sąlygomis, kad dalyką pateisinti norinčioji priežastis būtų teisinga, kad susijungimas tebūtų laikinis ir kad būtų pavartotos visos kaucijos ar priemonės išvengti pavojui, kurs turėtų kilti iš tokio susiartinimo" [2]).

3) Galima kartais prisidėti net prie prieštikybinių draugijų, pav., laisvamanių, liberalų, socialistų ir tt. Tai bus tada, kai teroru verčiama prisidėti (o tokių atvejų yra buvę ir dar atsitinka net kultūringais mūsų laikais). Terorizuojama, pašalinama nuo vietos ir darbo ar atimamas duonos kąsnis — pats ar šeima nukenčia didelę ekonominę skriaudą ar įkrinta į visišką skurdą. Tik ir čia reikia šių sąlygų:

---

[1]) „Primum omnium, curandum est, ut qui opifices catholici horum Syndicatuum participes sunt, iidem catholicis operariorum societatibus, quae *Arbeitervereine* appellatione notantur, sint adscripti. Quod si ob hanc causam debeant alicuius rei, praecipue pecuniae, iactura facere, pro certo habemus, eos, ut sunt incolumitatis fidei suae studiosi, non invite facturos. Etenim feliciter usu venit, ut hae sociationes catholicae, adnitente clero cuius ductu vigiliaque gubernantur, plurimum valeant ad sinceritatem fidei, ad integritatem morum tuendam in sociis, atque ad alendos eorum religiosos spiritus multiplici exercitatione pietatis. Quare qui consociationibus hisce moderantur, non est dubium, quin, gnari temporum, velint, praesertim de iustitiae et caritatis officiis, ea praecepta et praescripta tradere operariis, quae his necessarium aut utile sit probe novisse, ut in Syndicatibus recte possint et secundum doctrinae catholicae principia versari. — Praeterea, Syndicatus iidem — ut sint tales, quibus catholici dare nomen possint — necesse est ab omni se contineant vel ratione vel re quae cum doctrinis mandatisque Ecclesiae legitimaeve potestatis sacrae non conveniant: itemque ne quid minus probandum ex hoc capite aut scripta aut dicta aut facta eorum praebeant. Quare Sacrorum Antistites officii ducant sanctissimi, observare sedulo, quem ad modum hae societates se gerant, vigilare, ne catholici homines ex earum communione aliquid detrimenti capiant. Ipsi autem catholici Syndicatibus adscripti ne umquam siverint, ut Syndicatus, etiam qua tales, in curandis terrenis sociorum rebus ea profiteantur aut faciant, quae quocumque modo contraria sint praeceptis, supremo Ecclesiae magisterio traditis, iisque praesertim, quae supra revocavimus. Et hanc ob causam quoties de rebus attingentibus mores, id est de iustitia aut caritate, quaestiones existent, attentissime vigilabunt episcopi, ne fideles catholicam morum disciplinam negligant, neve ab ea transversum unguem discedant."

[2]) Litt. S. C. Concilii, litt. ad Episcopum Insulensem, 5 iun. 1929: „Pour ce qui regarde la constitution, à titre exceptionel, de ce que l'on appelle un *cartel intersyndical*, entre syndicats chrétiens et syndicats neutres ou même socialistes, pour le defense d'interêts legitimes: qu'on se rappelle toujours qu'un tel cartel n'est licite qu'a la condition qu'il se fasse seulement dans certains cas particuliers, que la cause qu'on veut défendre soit juste, qu'il s'agisse d'accord temporaire, et que l'on prenne toutes les précautions pour éviter les périls qui peuvent provenir d'un tel rapprochement".

a) Prisidėti tegalima visai išoriniu būdu. Atbulai, visai negalima viduj sutikti ar pritarti prieštikybinei programai. Nes sielos vidaus dalyko joks kraujagėriausias teroras negali paliesti.

b) Priderėti tegalima tolei, kolei tebėra prievarta. Taigi, jeigu ji paliauja veikusi ar galima jos išvengti, tai nebegalima priderėti prie draugijos, nes nebėra moralinio pagrindo pateisinti.

c) Neturi būti tikėjimo ir dorovės didelio pavojaus. Todėl reikia vengti viso tai, kas tik gali susilpninti tikėjimą ar įžeisti dorovę. Be kitko, negalima lankyti susirinkimų, klausyti paskaitų ir tt. Jeigu ir čia būtų verčiama, tai vis dėlto reikia bet kaip kitaip apsisaugoti nuo pavojaus. Toliau, negalima pas save laikyti ar skaityti draugijos raštų ar laikraščių. Jeigu raštai priverstinai duodami, tai bent neskaityti ir tt. [1])

Katalikai organizuokimės į savas draugijas!

---

[1]) Kalbamosios išvados galimos daryti iš S. C. S. Officii, 10 sausio 1896.

Turinys.

		Psl.
1.	Įžanga	3
2.	Draugijos apibrėžimas	3
3.	Draugijos padalinimas	5
4.	Draugijų istorija.	11
5.	Teisė organizuotis	12
6.	Bažnyčia ir draugijos.	15
7.	Valstybė ir draugijos	24
8.	Katalikai ir draugijos	27

To paties autoriaus kiti rašiniai:

1) Kryžiaus kelias (vertimas iš Antanavičiaus), Kaunas 1912, 95 psl. in 24^0.

2) Ar moteriškė Joanna buvo kadaise papa? Kaunas, 1913 12 psl. in 8^0; Kaunas, 1930^2, 18 psl. in 16^0.

3) Krikščionijos laimėjimas 313 m., Kaunas 1913, 10 psl. in 8^0.

4) Vyskupų rinkimai, Kaunas 1919, 15 psl. in 8^0.

5) Moterystės teisės, Kaunas-Klaipėda 1923—1926, I-II tomai, I-XXIV + 538 psl. in 8^0.

6) Diecezinis sinodas, Kaunas 1926, 16 psl. in 8^0.

7) Civilinės jungtuvės, Kaunas 1926, 31 psl. in 16^0.

8) Baudžiamosios teisės, Kaunas 1928, I-VIII + 404 psl. in 8^0.

9) Konkordatai ir Lietuvos konkordatas, Kaunas 1928, 40 psl. in 8^0.

10) Katalikiška mokykla, Kaunas 1929, 46 psl. in 8^0.